

Upravništvo Ljubljana, Pucničjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelci: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-čikovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Corri. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglase iz K. Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izbeha vsak dan enen ponedeljnih
Natočnina zna mesečno Lit 18,—,
za inozemstvo pa Lit 22.80.
Uredništvo:
Ljubljana, Pucničjeva ulica št. 5, telefon
31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estero:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Osvojitev važne postojanke na egiptškem bojišču

53 angleških tankov in 22 letal uničenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 28. oktobra naslednje 885. vojno poročilo:
Napadi in protinapadi oklepnih oddelkov in pehote z obeh strani so si sledili zlasti v severnem odseku egiptškega bojišča, kjer je ostala v naših rokah po srditih bojih važna postojanka, ki nam jo je sovražnik posebno srdito osporaval. Sovražnik je izgubil večeraj 53 tankov, ki so bili uničeni ali zaplenjeni.

V živahnih spopadih v zraku med bitko je bilo sestreljenih 22 britanskih letal. Izmed teh so jih 11 sestrelili italijanski, 11 pa nemški lovc, med tem ko je nadaljnje letalo tresčilo na tla, zadeto od protiletalskih baterij. Pet naših letal se ni vrnilo z operacij.

Londonška priznanja o premoči Italije na Sredozemlju

Bera, 27. okt. Londonški dopisniki švicarskih listov in anglosaške agencije na vsa sapa ponavljajo, kar jim je naročila propaganda o silni važnosti, ki jo ima al' naj bi jo imela začeta ofenziva britanskih čet pri El Alameinu. Londonški listi so spleli ginljivo pripovedko okoli neke ve-

sti, ki je prišla iz New Yorka in ki pravi, da je Sredozemlje v tem trenutku središče sveta, kakor je v ostalem bilo vse od začetka vojne. Tako je morala anglosaška propaganda, ki je vedno skušala omalovaževati mogočni vojaški stroj Italije v orjaškem dvoboju na življenje in smrt, priznati, da Italija obvladuje prizorišče ob Sredozemlju, ki je svetovne važnosti. Ob enem se naglašuje, da morajo Angličani z vso pomočjo Američanov za vsako ceno zopet dobiti nadzorstvo nad Sredozemljem, kar zopet potrjuje, da je na tem morju britanska pomorska sila v zatonu.

V zvezi s tem poudarjajo britanski propagandisti, da ogromno število moštva in velike množine vojnih potrebščin, s katerim sedaj razpolagajo Britanci, opravičujejo k največjim nadam na uspeh začete ofenzive generala Alexandra. Govore o nič manj kakor o milijonu mož in o več kot tisoč oklepnih voz. »Gazette de Lausanne« k temu ironično pripominja, da skoro ni dvoma, da se bo britanska ofenziva razvila v velik poraz in da bodo v Londonu in Washingtonu hoteli zatrjevati, da je ameriški tisk očitno pretiral, ko je naglašil, da je Sredozemlje središče sveta. (Piccolo.)

Nove gorske postojanke na Kavkazu zavzete

Uspešni napadi pri Tereku — V Stalingradu so nemške čete prodirle do Volge in zavzele večji blok hiš

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 28. okt. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Južnovzhodno od Novorosijska so nemške čete po celodnevni borbi zavzele važno sovražnikovo višinsko postojanko. Vzhodno od Tuapseja je bila v napadu zavzeta močno utrjena in trdovratno branjena sovražna gorska postojanka. Istotam so bili vsi sovražnikovi protinapadi odbiti. Letalstvo se je udeleževalo z napadi proti sovražnim postojankam ter proti pristanišču in mestu Tuapseju. Z bombardiranjem je bila poškodovana sovjetska 6000 tonska trgovska ladja.

Zapadno od Tereka so lastni napadi tudi večeraj dobro napredovali in je bil obkoljen sovražni oddelci.

V Stalingradu so nemške čete vzhodno od tovarniškega okraja prodirle do Volge in zavzele večji blok hiš. Letalstvo je z dobrim učinkom napadalo sovražnika. Južno od mesta je pehota odbila krajevne napade sovražnika.

Letalski napadi so povzročili sovražniku velike izgube v prometu na železnicih in na Kaspiskem morju. Uničenih je bilo 11 transportnih viakov. Dve trgovski ladji s skupno 1000 tonami sta bili potopljene, ena potroščena in ena trgovska ladja pa zažgani ali poškodovani.

Ob Donu so rumunske čete z dobro podporo lastnega letalstva vrgle sovražnika nazaj.

Težki, toda uspešni obrambni boji na bojišču pri El Alameinu, se nadaljujejo. Zlasti v severnem odseku so napadi in protinapadi privedli do ogorčenih bojov pehotnih in oklepnih sil, pri čemer je važna višinska postojanka končno ostala v naših rokah. Sovražnik je zopet izgubil 53 oklepnih vozil. V srditih letalskih borbah so nemška in italijanska letalska letala sestrelila 21 sovražnih letal, 1 pa je sestrelilo protiletalsko topništvo.

Pri napadih na zapadno francosko obalo so bila večeraj v letalskih borbah sestreljena 3 angleška letala.

Zvečer 25. oktobra je nekaj lahkih angleških bombnikov pod zaščito vremenskih prilik napadlo severnomorsko obalo. Ciper so napadi povzročili le malo škode na poslopih in imetju.

Radio London je snoč objavil, da so Nemci s posredovanjem Rdečega križa predlagali pri Stalingradu 4 dnevno premirje, da pa so se tozadevna pogajanja razbila. Vrhovno poveljstvo nemške vojske izjavlja, da je ta trditvev ena izmed običajnih laži angleške vlade, ki hoče na ta način zasenčiti neizogibni sovražni zlom pri Stalingradu.

Boji v Stalingradu

Berlin, 27. okt. s. Južno od Stalingrada so boljševiki večeraj v silnem napadu izgubili kar 18 tankov, 8 tankov pa je bilo izločenih iz borbe. V industrijski četrti mesta so nemški napadalni oddelki zasedli številna poslopja med tovarniškim kompleksom »Rdeči oktober« in veliko pekarno ter so prodirli do zapadnega obrežja Volge. Skupine strmoglavcev in bojnih letal so onemogočile boljševiške napore pri utrjevanju vzhodnega obrežja reke, kakor tudi ponovne poizkuse dovažanja ojačenj. Zadele so in uničile lažje s tovori vred. Na železnikiški progi, ki veže Astraham z Baskunkackom, se je iztiril in eksplodiral tovorni vlak, naložen s strelivom. Zadele so ga bombe. Nekaj bombnik z velikim akcijskim radijem je zadel in zažgal eno petrolejsko ladjo ter poškodoval številne čolne na Kaspiskem morju.

V srednjem in severnem odseku fronte se je uletjstvanje povečalo zaradi izboljšanja vremena. Pričelo se je borbe na nekaterih točkah južno od Ilmenskega jezera, kjer je nemško letalstvo našlo dobre

cilje na železniških progah in na cestah. Bombe velikega kalibra so uničile številne postaje ter skladišča, ki so pogorela. Neka eskadra je uničila oskrbovalno kolono, obstoječo iz 100 tovornih avtomobilov.

V številnih letalskih borbah in s pomočjo protiletalskega topništva, je bilo uničenih 60 sovražnih letal. Na nemški strani so znašale izgube samo 4 letala.

Vsi sovjetski protinapadi v kali zadušeni

Berlin, 27. okt. s. Iz vojaškega vira se doznava, da sta večeraj nemško topništvo in letalstvo še nadalje obrabljala boljševiško obrambo, ki še obstoja v stalingrajskem mestu. Južno od Stalingrada so Sovjeti izvedli nove olajševalne napade, toda brez uspeha. Nemške in rumunske čete so zopet odbile sovražnika in mu zadale krvave izgube. Proti boku nemškega napada so Sovjeti pripravljali nadaljnje naskoke, toda nemška letala so prekinila priprave z močnim bombardiranjem. Poseglo je vmes tudi nemško topništvo in je sridilo obdelovalo boljševiške množice, ki so se pripravljale za naskok in jih razpršile. Sovjetska z vzhoda prihajajoča letala so skušala prodrati nad Stalingrad, a so se morala umakniti spriču silne reakcije nemških lovcov, ki so sestrelili 26 letal.

Prvici od pričetka bitke za Stalingrad so nemška bojna letala v noči na 26. oktober prodirla do vzhodnega predela Kaspiskega morja, kjer so napravila škodo v oskrbovalnem prometu, usmerjenem proti Stalingradu.

Bistroumne nemške iznajdbe

Stockholm, 26. okt. s. Glasilo sovjetskih oboroženih sil »Rdeča zvezda« piše glede borb na Kavkazu, da te potekajo ob skrajnih težkočah za Ruse, ki so se morali poslužiti gverilske taktike. Toda tudi v tem primeru so Nemci lahko odgovorili z izredno bistroumnimi iznajdbami, piše list, tako n. pr. so obesili posebne ročne granate na veje dreves in jih s kovinastimi žicami pritrdili na tla tako da tvorijo granate napete loke, ki se sprožijo ob primernem trenutku. Ob sproženju odletijo granate do 60 metrov daleč in njih učinek je smrtonosen. List govori tudi o odsakovalnih minah v gozdovih, toda ne pove za kakšne vrste min gre.

Velike ameriške izgube pri Salomonih

Ameriška mornarica je izgubila 41 vojnih ladij, med njimi 3 oklepnice in 7 nosilk letal

Tokio, 27. okt. s. Opazovalci komentirajo današnje poročilo o bitki pri Salomonih otokih, ki se poteka, ter podčrtavajo, da je bil večji del izgub Amerike odkrit svetlu in zlasti severnoameriški javnosti prav na priznanje ameriške mornarice. Ameriška mornarica je doslej izgubila 3 oklepnice in 7 nosilk letal, ki so bile potopljene ali poškodovane ter še manjše edince, ki so bile tudi potopljene ali poškodovane, skupno 41 vojnih ladij. Tuji izgube letali, ki so jih imeli Američani, so znatne. Večino bolj prevladuje prepričanje, da so voditelji varali ameriško ljudstvo. Dopisnik »New York Timesa«, ki se je vrnil s potovanja po Pacifiku, je opozoril svoje rojake na zmote, ki sta jih zakrivala Amerika in zlasti njeno pomorsko poveljstvo.

Tokio, 27. okt. s. Kakor je javilo današnje vojno poročilo mornariškega odseka japonskega glavnega stana, je bilo v dveh mesecih borbe na področju Salomonih otokov potopljenih ali poškodovanih 41 sovražnih bojnih ladij. V mornariških krogih poudarjajo, da znašajo ameriške pomorske izgube od pričetka vojne 59 edinic raznih tipov, ki so bile potopljene, medtem ko je bilo 37 edinic poškodovanih. Med ladjami, ki so bile potopljene pred 26. avgustom, so

Ob 20 letnici Pohoda na Rim

Praznik fašistične revolucije so proslavili tako v Italiji kakor v prijateljskem inozemstvu z mogočnimi manifestacijami Duceju kot tvorca močne Italije za novi red v Evropi

Rim, 28. okt. s. Za 20letnico Pohoda na Rim je bilo Večno mesto radostno okrašeno. Narodna zastava vihra na Kapitolu, zastava mesta Rima pa z balkona senator-ske palače. Narodne zastave in zastave mesta Rima se vijajo na mlajih na trgu Fašističnega imperija in na Trgu Termini. Vsa vladna poslopja in mnogostevilne zasebne hiše so izobesile trobojnico. O 9.30 so s fanfaro na čelu miličniki in skvadristi, predstraže z veliko množico članov GILa v očrjuju napravili obhod, noseč slavna znamenja stranke. Sprevod se je razvil od

sedeža Littorija. Vso pot do Trga Venezia so množice meščanov navdušeno in spoštljivo pozdravljale fašistične zastave s ponosnim rimskim pozdravom. Na Trgu Venezia so bile zastave zasajene na zgodovinskem balkonu, medtem ko je godba zaigrala Giovinezzo. Odredi so pozdravili zastave z orožjem. Množica je stala v pozoru in je zopet in zopet pozdravljala po rimsko ter prirejala manifestacije, pobožne simpatije Duceju. Stražo v Benetki palači imajo danes Ducejevi mušketirji.

ne bi preprečil, da postane Iberijski polotok močna trdnjava boljševizma? Izredno dobro je videl posledice, ki jih ima lahko podpora nacionalni španiji. V tistem času ni bilo še ost in tudi ne italijansko-nemškega zaveznitva. Ni bilo nobenega izgle-da za Italijo, da bi lahko računala na primerno vojaško pomoč. Treba je priznati in razumeti zunanjo politiko Mussolinijevo v dramatičnih letih, pred novo svetovno vojno, da docela doumemo veličastne stvaritve fašistične Italije.

Proslava 20 letnice Pohoda na Rim v Berlinu

Lepa manifestacija italijansko-nemškega zaveznitva in prijateljstva

Berlin, 27. okt. s. Na večer pred obletnico Pohoda na Rim je velika manifestacija italijansko-nemškega združenja znova potrdila z mogočnim zborovanjem v veliki dvorani letalskega doma revolucionarno bratstvo obeh združenih narodov v skupni borbi za doseg visokih ciljev. V ogromni dvorani, ki je bila okrašena s trobojnicami in prapori kljukastega križa, so se zbrali visoki predstavniki države in oboroženih sil, prvaki narodno-socialistične stranke, zastopstva vseh formacij režima Hitlerjeve Nemčije in mnogi vojni ranjenci. Pozornost je zbudilo med množico zastopstovo italijanskih delavcev v Nemčiji.

To solidarnost občutijo v srcih obeh narodov vedno globlje. Ko je veleposlanik povzdignil misel na Duceja in omenjal etape fašistične revolucije ter ustvarjeno delo in stalno skrb režima za narod, so vsi v dvorani živahno in dolgo odobraval njegova izvajanja. Eksc. Alfieri je nato podčrtal mogočno duhovno strnjeno italijanskega naroda, ki je ne more razbiti nobeno teroristično bombardiranje, in je zaključil svoj govor znova potrjujoč neomajno voljo italijanskega naroda po borbi in zmagi za vsako ceno. Godba Kr. karabinjerjev je zaigrala Arconijev marš »Zmagati«.

Med navzočimi odličniki so bili med drugim Kr. veleposlanik Italije Dino Alfieri z vsemi uradniki veleposlanitva, predsednik združenja von Tschammer und Osten, šef predsedniške pisarne Hitlerja, minister Messerer, državni podtajnik v zunanem ministrstvu von Weiszacker z najvišjimi funkcionarji svojega ministrstva, visoki funkcionarji ministrstva za propagando, šef organizacij narodno-socialistične stranke v inozemstvu, okrožni vodja Bohle, poveljnik Berlina general von Hase, inspektor fašijev v Nemčiji in mnogi drugi.

Sledil je govor predsednika italijansko-nemškega združenja, šefa nemškega sporta von Tschammer und Ostena. Omenil je etape revolucije, ki jo je pričel italijanski narod in ki so jo nato nadaljevali tudi nemški narod in drugi evropski narodi proti liberalizmu in boljševizmu. Poudaril je, kako globoka duhovna sorodnost obstoja med fašistično in narodno-socialistično revolucijo. Os je prvič stopila na plan z orožjem, da brani načela sesterskih revolucij in s tem evropsko kulturo, s prostovoljskimi skupinami, ki so se borile v španski osvobodilni vojni. Danes se legionarji in vojaki osi borijo v Afriki in Rusiji in na raznih frontah proti skupnemu sovražniku za končno zmago revolucionarnih idej Benita Mussolinija in Adolfa Hitlerja. Ko je von Tschammer und Osten pozval vse navzoče, naj se dvignejo in trikrat vzkliklejo Duceju in fašistični Italiji, je nastala v dvorani mogočna manifestacija, ki se je zaključila s kraljevo koračnico in z Giovinezzo.

Orjaško Mussolinijevo delo

Nemški tisk o zgodovinskem pomenu fašističnega prepoveda Italije

Berlin, 28. okt. s. Ves nemški tisk od najbolj skromnega pokrajinskega lista do velikih dnevnikov v glavnem mestu je poln člankov in fotografij, ki poveljujejo veličastno revolucionarno delo in mogočne ustvaritve fašističnega gibanja, čigar 20-letnico se danes svečano proslavlja. Z velikimi naslovi posvečajo berlinski listi prve strani v celoti zgodovinski obletnici in objavljajo poleg velikih fotografij Duceja najbolj pomembna Mussolinijeva gesla. »Börsenzeitung« ima naslov »Pot, ki jo je prehodila Mussolinijeva Italija, vodi do zmage in svobode«. »Lokalzeitung« ima naslov »Zgodovinski dan za Evropo«. »Deutsche Allgemeine Zeitung«, ki je objavila na prvi strani skoraj ves prostor obsega-jočo veliko fotografijo Duceja, prikazuje pod naslovi »Vdor novega sveta ideje« in »Svetlinik v zgodovini stoletij«, pomen in osnovno delo pohoda na Rim v odnosu z revolucionarnim značajem, ki je bil vsnjen dvajsetemu stoletju na vseh področjih človeškega udejstvanja. »Zwölfuhrblatt«, »Morgenpost« in »Volkszeitung« objavljajo navdušene komentarje k slovesnemu dogodku z naslovi: »1922 Pohod na Rim — 1942 Pohod proti neizbežni zma-

gi«. »Lokalzeitung« in »Börsenzeitung« objavljata zgodovinsko fotografijo s poho da na Rim z B. Mussolinijem v sredi in s kvadrumvirji De Bonom, Balbom, De Vecchijem in Bianchijem ob strani. Vsi listi v glavnem mestu prikazujejo obširno tudi na ostalih straneh ter v gospodarskih prilogah obširno delo, ki ga je fašizem ustvaril na vseh področjih narodnega udejstvanja v zgodovinski 20-letni dobi. Od vsega se je Evropa naučila iskati same sebe, podčrtavajo listi. Obširen prostor je posevčen tudi poročilom dopisnikov iz Rima o svečanih manifestacijah v Rimu in v večjih mestih Italije. Nekateri listi objavljajo razgovore svojih urednikov z veleposlanikom Italije v Berlinu, Eksc. Alfieri-jeju ter podčrtujejo koncept skupne borbe obeh velikih narodov in neizbežno skupno zmago.

»Politično-diplomatska korespondenca« posevča današnji zgodovinski svečanosti slavnostni članek o dogodkih, ki so udarili temelje novega evropskega reda, 28. oktober 1922, pravi agencija, je znamenit dan za novo zgodovino Evrope. V dveh smereh, v duhovni in gmotni, predstavlja dinamično izhodno točko veličastnega razvoja v življenju narodov. Z obnovitvijo duha v italijanskem narodu je fašistična ideja tudi usmerila obnovo vse Evrope. Članek omenja med zgodovinskimi področnostmi tudi sleparstvo, ki ga je bila Italija, daš zmagovita, doživela v Versailles, našteva ideje, ki so nastale pri takem stanju stvari, in dogodke, ki so neizogibno dovedli do strogega logičnega razvoja zgodovine.

Veliko seme, ki ga je takrat vrgel Benito Mussolini, je danes postalo plod ter je našlo in nahaja v močnem zaveznitvu osi pravi instrument za dokončno uresničenje duhovne in gospodarske obnove Evrope, osvobodjene demoplutokracije boljševiškega trinoštva. 20-letnico Pohoda na Rim doživlja fašizem bojujoč se ramo ob rami z narodnim socializmom proti stari koaliciji razdirajočih sil. Ni nikakega dvoma, da se bo ta borba končala z našo zmago, kajti v zgodovini sveta ni bilo nikoli primera, da bi resnično velika ideja, ideal visoke družbene in politične pravičnosti, podlegla silam starega razkrajočega sveta.

Frankfurt, 27. okt. s. V »Frankfurter Zeitung« opisuje Rudolf Kirchner razčlenjeno gigantsko Mussolinijevo delo. Njegova izvajanja kažejo, da je doumel najintimnejše bistvo Fašizma, kateremu se imajo vsi narodi v Evropi in ne samo italijanski narod zahvaliti za boljšo bodočnost, ki jo kuje zmagovito orožje Osí. Kakšna bi bila usoda Evrope, če se ne bi Mussolini takoj zavedel dvojne nevarnosti, ki je pretila zapadu. Kaj bi se pripetilo, ako Duce

Noben narod se ni lotil tako velikan-skega obnovljalnega dela v tako trdih in težkih okoliščinah kakor italijanski. Ako danes slišimo, da govoriyo o toličkih milijardah, ki so bile potrošene za javna dela, za železnice, ceste, tovarne, bolnice, šole, stadione in melioracije, če slišimo, da govoriyo o nadaljnjih milijardah, ki so bile porabljene za vzgojo mladine, če doznamo, da je bilo izdanih v 12 mesecih skoraj 12 milijard lir za zboljšanje življenja delovnih množic, z eno besedo, če spoznamo vse to, kar je bilo storjenega v 20 letih za dvig življenja vsakega Italijana in za ustvaritev pogojev za splošni blagor, si ne moremo kaj, da bi ne občudovali ogromno duhovno, moralno in gmotno energijo, ki jo je Duce znal mobilizirati, tisto energijo, ki je danes absolutno jamstvo za končni triumf. Če bi Duce ne hotel ali znal mobilizirati v taki meri vseh živih sil naroda, bi Italija ne mogla preстати najvišje preizkušnje, ki jo prestaja zdaj ob strani Nemčije.

Ako se danes, zaključuje Kircher, Nemci tako živo udeležujejo proslave zgodovinske obletnice ter pozdravljamo prijateljski narod z našimi najprisrčnejšimi željami, delamo to s polno zavestjo, da je 20letno Ducejevo delo koristilo v znatni meri tudi nam Nemcem. Brez tega obnovljalnega in vzgojnega dela, brez Mussolinijevega političnega znanja bi bil naš položaj vznemirjajoč ob celotni naši južni strani od Gibraltarja do Dardanel.

Delo podmornic se bo še povečalo

Berlin, 27. okt. s. V članku, ki ga je danes zvečer objavila »Börsen Zeitung« in ki je zadnji članek v vrsti člankov, napisanih za uradno agencijo narodno socialistične stranke, objasnjuje in dokazuje šef nemškega tiska dr. Dietrich, da v tekmi med pomorski anglosaškimi gradnjami in potopitvami po podmornicah in letalstvu trojnega pakta, sovražnik ne more zmagati. Sovražnik razpolaga zdaj kvečjemu z 21.4 milijona ton trgovskega broveja. Ze zdaj lahko zagotavljam, piše med drugim dr. Dietrich, da so iznenadnja, ki jih hranijo naše podmornice za leto 1943. takšna, kakor odkritja anglosaške propagande o ameriških in angleških pomorskih gradnjah, toda s to veliko razliko, da gre na oni strani za papirne programe, pri nas pa za podmornice, ki se bodo pojavile v vseh vodah sveta v vedno naraščajočem številu.

Potopljene sovražne ladje

Berlin, 27. okt. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so bila med 16 trgovskih ladji, ki so bile potopljene s skupno tonazno 104.000 ton, o čemer je v nedeljo javilo izredno vojno poročilo, tudi vsaj velikih tovornih brzih ladij. Tako so bili n. pr. potopljeni na Atlantičnu veliki parnik »Varoung« s 9.365 tonami, registriran v Plymcuthu in pripadajoč »Indian Navigation Company«, bivša norveška motorna ladja Trafalgar s 5.542 tonami, prevažajoča tovor 7.790 ton in zgrajena leta 1938, z brzino 17.000 vozlov na uro, tovarna ladja »Steel Navigator«, ameriški parnik na turbino s 5.519 tonami in s tovarno kapaciteto 9.500 ton.

V severnih vodah Južne Amerike sta bila nadalje potopljena tovarni parnik »Rauben Tipton« s 6.870 tonami in »Halm Park« s 6.780 tonami. Prvi je bil moderná ladja s turbino, ki je bila izpuščena v morje leta 1940, in registrirana v New Orleansu. Pripadala je družbi »US Maritime Comis. sion«.

Rim, 26. okt. s. Angleška admiraliteta javlja, da je bila s sovražno akcijo potopljena angleška ladja manjše tonaže »Lord Stohrehavn«.

Obnovitveno delo v generalni guberniji

Krakovo, 26. okt. s. Ob tretji obletnici ustanovitve generalne gubernije je bila svečana seja vlade, na kateri je generalni guverner nemški minister dr. Frank izčrpano poročal o opravljenem delu nemške uprave. Dr. Frank je podčrtal med drugim gospodarsko-financiari razvoj gubernije v teh letih in zboljšanje higiensko-zdravstvenih razmer zaradi uspešnega dela nemških zdravnikov. Na področju vojnega gospodarstva postaja generalna gubernija vedno bolj važen činitelj. V teh treh letih je bilo 630.000 ha zemlje obdelanih. Razvila se je tudi plova na Visli in se je znatno zboljšalo celotno cestno omrežje.

Naročite se na romane Dobre knjige!

Počastitev padlih fašistov

Visoki komisar, Eksc. Robotti in nemški konzul so se ob priliki 20-letnice Pohoda na Rim poklonili pred spominskim kamnom padlih Fašistov

Tiskovni urad Zveze Fašijev javlja: Včeraj so se ob priliki 20letnice Revolucije Črnih Srac napotili Ekscelencija Visoki komisar, Ekscelencija Robotti s častniki posadke ter nemški konzul v Dom fašijev, da položijo vence in se poklonijo pred spominskim kamnom padlih fašistov.

Ob 9. je prispel na sedež Federacije, spremljan z godbo divizije »Alpskih lovcev« Ekscelencija Robotti, poveljnik Armijskega zbora s častniki posadke in četo, sestavljeno iz vseh rodov orožja, nastanjenih v Ljubljani.

Poveljnik Armadnega zbora je v spremstvu svojega glavnega stana položil venec na podstavek kamna, dočim so častniki, častna četa in oboženi odred Fašistov izvršili vojaški pozdrav. Ob koncu vzvišenega obreda je Ekscelencija Robotti, predno je zapustil sedež Zveze, izrekel Zveznemu tajniku svoje zadovoljstvo in zadovoljstvo častnikov posadke Črnim Sracem v Ljubljani.

Eksc. Grazioli na sedežu Zveze bojevniških Fašijev

Ob 10. je prispel na sedež Zveze bojevniških Fašijev Visoki komisar, da prinese svoj in svojih sodelavcev pozdrav Zveznemu tajniku. Zvezni tajnik je pričakoval Ekscelencijo Graziolija pred vhom v poslopje Zveze Fašijev skupaj z zaupnico Pokrajinskega Zenskega Fašija in s podtajnikom, s konzulom obmejnega Milice B. Padovo, z direktorjem »Prima linea«, s tajnikom Fašija in Ljubljani in z drugimi fašističnimi hierarhi.

Pred spominskim kamnom, v katerega so vklesani imena Črnih srac, ki so padle kot žrtve komunističnega sovraštva, so se ob straneh postavili v častno četo mladi Fašisti s praporom ljubljanskega Fašija in oddelek skvadristov v orožju. Visoki komisar, ki ga je spremljal Zvezni tajnik, je obšel postrojene oddelke in nato stopil pred spominski kamen padlih, ki ga je pozdravil z rimskim pozdravom.

Eksc. Grazioli, ki sta ga med obiskom spremljala viceprefekt David in šef kabine Bisiša, je odšel nato v urad Zveznega tajnika. Tu je potem, ko je pozval navzoče k vzkliku Kralju, Cesarju in Duceju, z vznešenimi in ogovornimi besedami izročil predstavniku Stranke svoj pozdrav, pozdrav predstavniku oblasti in vseh svojih sodelavcev in je nato, govoreč o duhu sodelovanja, ki preveva vsakdanje delo silnega, poudaril, da so sile vsakega Italijana, ki ima čast, da služi v tej zemlji, vse usmerjene proti enemu samemu cilju, namreč: poslušati Duceja in delati za dobro Italije.

Dr. Orlandini se je zahvalil Visokemu komisarju, da se je izvolil ustaviti v hiši Fašijev in je izrekel besede najgloblje priznanja za sodelovanje, ki ga je ob vsaki priložnosti omogočil Eksc. Grazioli Stranki, poudarjajoč, da so vsi fašisti, bivajoči v Ljubljani, s svojim sodelovanjem v Zvezi pokazali najbolj vzvišen duh tovarštva in požrtvovalnosti.

V znak prisrčne hvaležnosti je Zvezni tajnik izročil Visokemu komisarju častno legitimacijo urednika lista »Prima linea«, borbenega in živahnega tednika Zveze. Visoki komisar se je zahvalil Zveznemu tajniku za ta izraz tovarštva, kakor tudi njegovemu sodelavcu uredniku dr. Pietromantoniju, direktorju tednika, in pozval navzoče naj povzdigne svojo misel h Kralju in Cesarju ter Duceju.

Ekscelencija Grazioli je nato v spremstvu Zveznega tajnika in podtajnika Capursa, podtajnika Scarnicija in drugih hierarhov posetil sedež Zveze ter se je razgovarjal zlasti v bojevniškem uradu, v uredništvu »Prima linea« in v drugih uradih, kjer se je imel priliko prepričati o vnemni, ki preveva vse, ki neposredno delujejo na življenje Stranke v tem važnem odseku. Med posetom se je Visoki komisar ustavil in govoril z načelniki uradov in njihovimi sodelavci.

V prostorih ženskega Fašija

S posebnim zanimanjem se je Eksc. Grazioli pomudil v prostorih ženskega Fašija, kjer ga je tovarišica De Vecchija tovariško pozdravila ter zagotovila njega in Zveznega tajnika trdne volje za delo, ki preveva vse tovarišice, bivajoče v novi pokrajini.

Velika gledališka predstava za vojaštvo

Ljubljana, 28. oktobra
V proslavo 20-letnice Pohoda na Rim je Pokrajinski Dopolavoro v Ljubljani priredil 26. t. m. veliko predstavo na čast tovarišem pod orožjem. Predstava je bila v opernem gledališču in so jo priredili člani in članice ljubljanske Opere.

Prireditvi so prisostvovali poveljnik XI. Armad, Zbora Eksc. Mario Robotti, zvezni Tajnik dr. Orlando Orlandini in mnogi drugi odličniki ter pripadniki Oborožene Sile, ki so zasedli gledališče do zadnjega kotička.

Predstava je bila razdeljena na dva dela. Za otvoritveno točko je operni orkester izvajal Rossinijevo simfonijo »Seviljski brivec«. Potem je Janez Lipušček zapel arijo iz Puccinijeve »La Boheme«. V tretji točki je nastopila Manja Mlejnikova, ki je zapela arijo iz Donizettijeve opere »Don Pasquale«; v četrti pa je orkester zaigral Straussov »Kraljev valček«. Sledila je arija iz Verdijeve »Traviate«, ki jo je zapel Drago Čuden; nadaljnja arija iz »La Boheme« ki jo je zapela Milica Poljanarjeva; duet Sonja Ivančičeva in Robert Primožič sta zapela še eno arijo iz »Seviljskega brivca« in končno Vekoslav Janko arijo iz »Traviate«, s čimer je bil zaključen prvi del predstave.

Drugi del je otvoril balet, ki je izvajal »Tarentello« iz Millöckerjevega »Gasparone«; Sonja Ivančičeva in Anton Sladoljev pa sta izvajala istega avtorja »Duet«. Sledila je tretja točka. Orkester je zaigral Lehajev valček »Zlato in srebro«. Manja Mlejnikova je zapela arijo iz Suppejevega »Boccacchia«, sledil je duet Elze Barbičeve in Modesta Sainca »Gasparone«, za zaključek pa je balet izvajal valček iz »Gasparone«. Prireditve je bila pod vodstvom mojstrov Demitrija Žebreta in Rada Simonitiča.

Za svoja izvajanja so vsi igralci in igralke želi burno pohvalo. Gledalci so jih za vsako točko nagradili z navdušenim plaskanjem. S prireditvijo sta bila zelo zadovoljna in sta nastopajoče tudi pohvalila Eksc. Robotti in Zvezni tajnik. Predstava je torej v vsakem pogledu uspeša.

Delo Pokrajinske delavske zveze v Ljubljani

V nedeljo, dne 25. oktobra se je nadaljeval tečaj za odbornike sindikatov, ki ga prireja Oddelek industrijskih delojemalcev Pokrajinske delavske zveze v Ljubljani. Uvodoma je strokovni svetovalec Zveze gosp. Cinzio Dal Pra govoril o nalogah odbornikov sindikatov in o kolektivnih delovnih pogodbah. Pri tem je zlasti poudaril, da morajo voditelji sindikatov živeti med delavstvom in polni zavesti, da vršijo socialno funkcijo z visokim humanitarnim in podpornim pomenom; govoreč o zakonitih delovnih pogodbah, ki urejajo sklepanje kolektivnih delovnih pogodb, je poudaril aktivno vlogo, ki jo italijanska zakonodaja daje delavstvu.

Za tem je tajnik Pokrajinskega sindikata delojemalcev papirniške in tiskarske stroke govoril načelno o funkcijah tajnikov sindikatov in oddelekov.

Temu predavanju je sledil referat tajnika Oddelka industrijskih delojemalcev o tehnični strani poslovanja tajnikov.

Prečedsnik oddelka je nato zaključil tečaj s pomembnim pozivom prisotnim odbornikom sindikatov, da še bolj poglobijo svojo dosedanje delo na socialnem polju.

Gospodarstvo

Prometne investicije v Italiji v zadnjih 20 letih

O priliki 20letnice pohoda na Rim je objavil »Giornale d'Italia« podatke, iz katerih je razvidno, kaj je fašistični režim ustvaril v 20 letih na področju zboljšanja prometa. Največja denarna sredstva so bila izdana za gradnjo in modernizacijo cest. Danes je vsa Italija preprežena s sodobnimi cestami, ki so po večini asfaltirane. Skupni izdatki za gradnjo novih sodobnih cest so znašali v 20 letih tri četrtilijarde lir, za sodobno ureditev obstoječih cest (izravnavanje tras, izdelavo sodobnega cestišča) pa je Italija izdala nič manj kakor 6,28 milijarde lir. Od skupne dolžine državnega cestnega omrežja, ki znaša 21.776 km, je sedaj že 14.322 km državnih cest urejenih s sodobnim cestiščem za avtomobilski promet.

Znatne so bile tudi investicije za železnice. Leta 1922 je bilo v vsej Italiji le 700 km elektrificiranih železniških prog, sedaj pa znaša dolžina elektrificiranih prog 5423 km. Poleg elektrifikacijskih del je omeniti še gradnjo novih železnic, za katero so bile izdane 3 milijarde lir. Na-

dalje so znašali izdatki države za gradnjo mornarice 3 milijarde lir. Poleg tega pa je bilo izdanih 612 milijonov za zboljšanje rečnega prometa in 2,5 milijarde lir za vodne zgradbe.

Milanski gospodarski dnevnik »Sole« se peča tudi z vprašanjem vodne zveze med Dunavom in Adrijskim morjem. O tem velikopoteznem načrtu smo že ponovno poročali. Kakšen pomen bo imela bodoča vodna zveza med Dunavom in Adrio, nam kaže že okolnost, da uvažata Italija iz severne Evrope na leto 12 milijonov ton premoga. Pretežni del tega premoga se bo potem lahko mnogo ceneje prevažal iz severne Evrope po vodni poti do Italije. Na drugi strani pa bo ta vodna zveza v veliki meri koristila tudi vsej Srednji Evropi. Države Srednje Evrope se bodo lahko posluževale te vodne zveze za uvoz prekomorskega blaga, pri čemer bodo severne italijanske luke Benetke, Trieste in Fiume lahko zavzele važno posredovalno vlogo.

Prizvodnja oljaric v Evropi

Ze prel vojno je pričela Evropa posvečati večjo pozornost pridelovanju oljnega semenja, vendar je morala pretežni del potrebe kriti z uvozom iz inozemstva. O razvoju proizvodnje oljaric in olja v Evropi do izbruha sedanje vojne in o uvozu v Evropo objavlja Mednarodni poljedelski inštitut v Rimu naslednje zanimive podatke.

Po letu 1870. je pridelovanje oljaric v Evropi občutno nazadovalo, in sicer pod pritiskom cenega uvoza oljnega semenja iz prekomorskih držav. V zadnjih dveh desetletjih pa se je proizvodnja oljaric v Evropi pričela zopet dvigati. Celotna z oljaricami posejana površina v celinski Evropi (brez Anglije) je znašala v povprečju l. 1921/1923 samo 711.000 ha, do leta 1938. pa je narasla na 1.730.000 ha. Na posamezne vrste oljaric so odpadla leta 1938. naslednje površine (v oklepajih ustrežajoči podatki za povprečje 1921/23): lan 509.000 ha (324.000), konoplja 149.000 ha (117.000), bombaž 180.000 (13.000), oljnata repica 285.000 (137.000), sončnica 417.000 (50.000), soja 74.000 (0) in mak 42.000 (30.000), manjše površine pa so spadale na sezam, zemeljske orehe in ricinus. Od navedenih oljnih rastlin je proizvodnja lanu, konoplji in bombažu v Evropi usmerjena pretežno na pridelovanje vlakna in manj na pridelovanje oljnega semenja.

Proizvodnja olja iz surovin, pridobljenih na evropskih tleh, je znašala v povprečju leta 1921-23 133.000 ton, leta 1938 348.000 ton in leta 1939 prav tako 348.000 ton. K temu je še priložilo proizvodnjo oljnega olja, ki je znašala v povprečju leta 1921-23 591.000 ton, l. 1938 646.000 ton in leta 1939, ko je bila letina izredno ugodna, 938.000 ton. V celoti je znašala torej lastna proizvodnja celinske Evrope v povprečju 1921-23 samo 724.000 ton, leta 1938 994.000 ton, leta 1939 pa 1.286.000 ton. Od proizvodnje oljnega semenja je odpadlo okrog 48% na južnovzhodne evropske države.

Spričo narasle proizvodnje je evropska celina (brez Anglije) dosegla pred vojno 35odstotno kritje normalne potrebnosti, medtem ko je morala Anglija vsvo potrebo kriti z uvozom. Uvozna potreba je znašala v povprečju 1936-38 za celinsko Evropo brez Anglije 1.103.000 ton olja v obliki semenja (seme je preračunano v olje), poleg tega je celinska Evropa uvozila 493.000 ton kokosovega olja, 440.000 ton palmovega olja, uvoz olja iz oljnatih plodov pa je znašal 906.000 ton; odbiti je izvoz 28.000 ton olivnega olja, tako da je celinska Evropa v celoti uvozila 2.009.000 ton olja in oljnega semenja (preračunana v olje). Kakor smo zgoraj omenili, je zadnja leta proizvodnja olja iz lastnih surovin preokrogala 1 milijon ton.

Zanimivi so tudi podatki, ki se tičejo sestave potrebnosti. 23,4% celotne evropske potrebnosti jedilnega olja je odpadlo pred vojno na olivno olje, 18,2% na olje iz zemeljskih orehov, 16,0% na kokosovo olje, 14,2% na palmovo olje, 12,1% na lanovo olje, 6,2% na sojino olje, 3,3% na repično olje, 3,1% na sončnično olje itd. V sedanjem vojnem času je seveda struktura potrebnosti drugačna. Znatno del prejšnjega evropskega uvoza olja je služil proizvodnji margarine in proizvodnji mila. Na drugi strani pa je upoštevat, da se v zadnjih letih evropska proizvodnja oljnega semenja načelno znatno povečala in da se danes izkorišča za pridobivanje olja tudi surovine, ki se pred vojno niso izkoriščale, zlasti so se deloma izkoriščale.

Gospodarske vesti

— Ustanovitev industrijske cene v Rimu. Poročali smo že o načrtu za ustanovitev industrijske cene v Rimu. V italijanskih industrijskih krogih vlada za ta načrt veliko zanimanje. Doslej je bilo vloženih že 209 predlogov industrijskih podjetij za naselitev v tej coni. Pretežno gre za preselitev obstoječih podjetij, 59 predlogov pa se nanaša na nova podjetja. Po stroki pa se delijo ti predlogi takole: 64 predlogov se nanaša na strojno industrijo, 37 na lesno industrijo, 27 na kemično industrijo, 21 na živilsko industrijo in 8 na tekstilno in oblačilno industrijo. Naselitev podjetij v tej industrijski coni se bo lahko kmalu pričela, ker so izvršene že najvažnejše priprave. Na praznik 28. oktobra je bila stavljena v pogon nova velika hidrocentrala za oskrbo Rima, ki bo dajala letnih 40 milijonov kilovatnih ur električnega toka, v teku letošnjega leta pa bo prišla v obrat še druga enako velika centrala.

— Italijansko-madžarska tekstilna pogajanja. V prostorih Federacije italijanske bombažne industrije v Milanu, so bila dne 1. septembra t. l. Določeni so bili načini izkoriščanja pogodbenih kontingentov, način dobav in plačila, obemem pa so bile določene tudi cene.

— Veljavnost odrezkov oblačilne izkaznice. Združenje trgovcev Ljubljanske pokrajine sporoča, da je prejelo od Pokrajinskega sveta korporacij v Ljubljani dopis sledeč vsebine: »Glede na to, da z 31. oktobrom preneha veljavnost osebnih oblačilnih izkaznic, ki so sedaj v veljavi, obveščamo, da se bodo mogli izdati trgovcem in obrtnikom nabavni boni za točke na odrezke izkaznic, samo do 7. novembra t. l. Po tem terminu se bodo izdajali nabavni boni samo proti predložitvi odrezkov novih izkaznic, ki stopijo v veljavo 1. novembra t. l.« Prizadejti trgovci se na gornjem obvestilo opozarjajo in naj se po njem ravna.

— Važno opozorilo davčne uprave točilec in producentom alkoholnih pijač. V Službenem listu bo v kratkem objavljeno odločba Visokega komisarijata, da bo veljavnost dosedanje odmere točilne takse podaljšana. Zato prizadejati ni treba viagati pri Oddelku finančne kontrole prijav za odmero točilne takse za takšno periodo 1943—1945.

Slovenski „ceterum censeo“

V razmišljanje vsem, ki misliti znajo

Pred štirinajstimi dnevi je padel dr. Marko Natlačen pod kroglami komunističnih morilcev. — Mera je polna, soču so izbili dno, vsaka stvar ima svojo mejo... S temi in podobnimi izrazi je takrat enodušno reagirala slovenska javnost na ta zločinski umor in enako reagira še danes. Če je naše ljudstvo še po tolikih dneh pod prav tako živim in močnim vtisom tega zločina, kakor je bilo na dan njegove storitve, manifestira s tem svoj trdni sklep, da hoče do skrajne posledice uveljaviti gornje spoznanje: zločinskemu komunizmu med nami je treba narediti odločen konec enkrat za vselej.

Normalen človek ne razume niti z vidika samih komunističnih interesov brezumnega početja komunističnega vodstva. Saj to je skupina najtežjih patoloških primerkov, katerih dejanja so najžalostnejši izraz njih bolezni. To je posebna kategorija ljudi, ki hočejo svoje zločinske nagone, notranjo razkrojenost, sovraštvo in anarhično nastrojenost aplicirati na vse slovensko ljudstvo z lažjo, nasilji in umori. Z ljudstvom nimajo nobenih notranjih stikov več. Na njem brez glave in brez srca preizkušajo svojo bolno misel in taktiko, ne glede na razmere in posledice. Njih brezumno početje ni v skladu in se ne da razložiti s slovensko tradicijo in kulturo. Zato naše ljudstvo strmi in ne razume teh prerokov zločinstva in samozatrebljenja. Zato se odpor proti njim razrašča v vedno močnejši vihar.

Od vsega početja so komunisti z lažjo poskušali zavajati naše ljudstvo. Ogromno pa je preobrat v vsem našem javnem mišljenju, čim je komunistom padla hinavska krunica z obraza. Ali ima komunistično vodstvo danes še pogum preizkušati svojo moč z zlorabo kakršnega koli povoda in proglašati neposlušne za »narodne izdajalce«? Danes so komunisti gospodarji samo še v podzemlju in podzemlju odgovarjajo tudi njih gangstrske metode.

Slovensko ljudstvo je sklenilo svoje račune z zločinskimi komunističnimi terorističnim vodstvom in je trdno odločeno zatreti njegovo delovanje, ki ograža osnovne narodne in človečanske vrednote. Bilanca kratke komunistične strahovlade v nekaterih predelih naše pokrajine je strahotna. Relativno smo Slovenci utrpeli v tej »revoluciji« več moralne in materialne škode kakor kateri koli drug narod v podobnih preizkušanjih. Naj bi bila njih ideja sama po sebi še tako dobra, takih strahot, žrtve in metod ne bi bila vredna. Katera misel sploh more biti tako velika, da bi dovoljevala gaziti osnovne, nespremenljive in nedotakljive narodne koristi in splošne dobrine kulturnega človeštva? Iz tega se ne more roditi boljša bodočnost od preteklosti. In to najbolj žalostno poglavje naše zgodovine imenujejo komunisti slovenski epos, slovensko narodno, politično in so-

cialno preporodno revolucijo! Revolucija, ki se izvija v najordinarnejših zločinih, ni in ne more biti revolucija.

Pri tem nastopajo komunistični vojniki v svojestvu namišljenih junakov, ki v zločinskih vidju in iščejo svojo veličino. Zato so navadni zločinci, ki so jim negacija vseh tradicionalnih, vrednot kulturnega naroda, sovraštvo, nasilje in umor namen in sredstvo obnem, začetek in konec, zakon in pravilo.

Kako blodna je povrh misel, da bodo s takim nizkotnim in brezcilnim početjem dognali slovensko politično in socialno usodo in celo vplivali na obči razvoj, v katerem so angažirane gigantne sile sveta. Tako početje je v očitnem nasprotju s stvarnostjo in mora biti katastrofalno za najmanjši narod v Evropi, ki povrh živi na tako važnem prostoru. Smo kakor zno med velikimi kamni. Teža nočejo videti tisti, ki so izkoreninjeni iz naše narodne skupnosti in zato povsem ravnodušni do življenja slovenskega naroda. Skritim v podzemlju, jim je slovensko ljudstvo krma za neslovske namene. Zanje naj izkruva vi in »tako dopolni najvišje zgodovinsko poslanstvo«. Do te mere narodnega izdajalstva se je povzpel »kulturni« delavec, ki se bori za »svobodo« in »življenje« slovenskega ljudstva! Le tak človek je sposoben tudi činično brezzrčnega in samomorilnega gesla: »Žrtve morajo biti!«

Komunizem med Slovenci je napovedal borbo lastnemu ljudstvu in se zarotil proti njegovemu življenju. Zato pa tudi slovensko ljudstvo, ki ima v sebi zdrav prirodni samoohranitveni nagon, razume svojo dolžnost in obrambi življenja in svojih kulturnih tradicij: mednarodno in protinardno zaroto komunističnega terorizma je treba zatreti, čim prej in za vsako ceno! To je slovenski — ceterum censeo...

Bilanca fašističnega socialnega skrbstva

Rim, 27. okt. s. Mogočna bilanca socialnega skrbstva fašističnega režima v prid delavcem, ki so mu dali novo pomembno pobudo Ducejevi ukrepi socialnega značaja ob 20-letnici fašistične revolucije, se kaže v značilnih številkah o udeleževanju Nacionalnega fašističnega zavoda za socialno skrbstvo.

Ob koncu l. 1922 je bilo izplačanih 59.461 pokojnin v znesku 16.546.000 lir, ob koncu l. 1930 pa 313.885 pokojnin v znesku 252 milj. 696.000 lir. Sedaj se izplačuje 790.000 pokojnin v znesku 740 milijonov lir. Od l. 1922 do 1942 je bilo na račun zavarovanja za invalidnost in starost izplačanih 5.678 milijonov lir posojil.

V zavarovanju za brezposelnost je bilo od l. 1929, ko so se pričela zavarovalna posojila, do l. 1942 izplačanih 2.600.000.000 lir za podpore. Razen tega je bilo izdanih 900 milijonov lir za gradnjo 60 senatorijev s skupno 23.000 posteljami.

V zavarovanju za brezposelnost je bilo od l. 1922 do 1942 izplačanih 2.373 milijonov lir odškodnin.

Za materinsko zavarovanje je bilo l. 1922 izplačanih 3.379.000 lir, l. 1939 pa 38 milj. 434.000 lir. Za poroke in rojstva je bilo izplačanih v l. 1940 80.945.000 lir, l. 1942 pa 170 milijonov lir. Od l. 1922 do 1942 je bilo izplačanih v ta namen skupno 587 milijonov lir.

Družinskih doklad je bilo l. 1938 izplačanih 734.413.000 lir, l. 1940 1.638 milijonov lir, l. 1941 3.813 milijonov lir, l. 1942 6 milijard lir. Od l. 1937, ko je bilo to socialno skrbstvo posplošeno, je bilo do l. 1942 izplačanih za družinske doklade delavcem vpoklicanim pod orožje. V celoti je bilo izplačanih za socialno skrbstvo v dvajsetletju 1922—1942 26.772 milijonov

lir. V tem dvajsetletju je socialno skrbstvo izplačalo za financiranje javnih del 8.955 milijonov lir, od teh 3 milijarde za melioracije in v poldrugo milijardo za gradnjo ljudskih hiš.

Madžarski vojaki v borbi proti boljševizmu

Budimpešta, 27. okt. s. Pod predsedništvom Kallaya se je davi sestel ministrski svet. Minister za narodno obrambo general Nagy, ki je prebil dva tedna na vzhodni fronti med svojimi vojaki, je poročal o tehničnem in vojaškem vprašanju ter poudaril borbeni duh, ki preinja med madžarske vojsake, ki se v tesnem bratstvu orožja bore ob italijanskih in nemških vojakih proti boljševizmu.

Danski kralj izročil vladarske posle prestolonasledniku

Kodaň, 27. okt. s. Danski kralj Kristijan je danes s svojim dekretom izročil vodstvo državnih poslov prestolonasledniku Frideriku, ki bo opravljal te posle v času njegove bolezni. Zvečer objavljeno zdravniško poročilo pravi, da je kraljevo zdravstveno stanje v splošnem skoraj neizpremenjeno, da pa se je nekoliko zboljšalo proti večeru in da so spremembe še možne.

Smrtna nesreča norveškega ministra

Oslo, 26. okt. s. Minister za propagando v Quislingovi vladi dr. Lunde se je smrtno ponesrečil s svojo ženo vred pri avtomobilski nezgodi v fjordu Romsdal. Avtomobil, s katerim sta potovala, je na nekem ovinku zavozil s ceste in treščil v morje.

20 let fašistične zunanje politike

Znani italijanski zunanje-politični publicist Aldo Valori je objavil te dni v milanskem listu »Corriere della Sera« naslednji pregled uspehov fašistične zunanje politike v zadnjih 20 letih:

Sinteza političnega in diplomatskega delovanja fašistične Italije v dvajsetih letih neumorne, raznovrstnega in povsod se uveljavljajočega dela moramo iskati v Mussolinijevih besedah v senatu dne 28. maja 1926: »Potrebno bo, da se tej mladi Italiji napravi nekoliko prostora v svetu. Mislil, da bi morali biti zelo razumni, ako bi to hoteli doseči v času in uspešno, kajti to je zares pot, po kateri bi bilo mogoče zagotoviti mir, pravični in trajni mir.«

Takoj po pohodu na Rim je Mussolini napovedal, da ne želi »voditi neopredeljene zunanje politike, a tudi ne odpuščajoče«. Predvsem je bilo treba reagirati proti ponižujočim, vsekakor pa k ničemer ne vodilnim sporazumom preteklih vlad in odpraviti dediščino trde voine in slabega mira. Potrebno je bilo končno doleteti meje, zlasti one proti Jugoslaviji, tej novi omejni državi, ki sta jo postavili angleška in francoska diplomacija, da bi nas držali zaposlene in črtične na Adriatici, nazadnje pa je bilo treba bivšim zaveznikom dokončno predložiti račun njihovih dejavov v skladu s pogodbami, ki so šle v udobno pozabo.

Italijanska vlada je izbirala vsa pota, da bi ta vprašanja rešila prijateljsko. V dobi med 1922 in 1924 je bilo tako rešeno vprašanje Fiuma in italijansko-jugoslovanskih odnosov. Mesto je bilo z nekaterimi mejnimi spremembami priključeno Italiji, Sušak na evakuiran in skupno z nekaterimi dalmatinskimi predeli, ki so bili še zasedeni, prepuščen Jugoslaviji. Te boleste žrtve so imele namen odstraniti z naših nog ono obtežujočo kroglo, ki jo je pomenilo za nas jugoslovansko sovrastvo, ker nam je branilo, da bi mogli gledati nekoliko dalje, preko majhnega Adriatica proti sredozemskim in kmalu tudi oceanamskim obzorjem. Dne 27. januarja 1924 je bil v Rimu podpisan pakt prijateljstva in sodelovanja med obema državama.

Kmalu nato je Duce začel pogajanja z bivšimi zavezniki, da bi končno izpolnili obljube iz londonskega pakta iz leta 1915, ki je predvideval kolonialne kompenzacije Italiji v primeru skupne zmage. Od Anglije je tedaj dosegel ozemlje okraj Džube in zelenico Džarabub, katere ime je postalo potem tako znano. Francija pa je tedaj stavila le smešne ponudbe majhnih sprememb puščavskih mej v Libiji. Naša vlada teh ponudb ni sprejela in je rajše pustila vprašanje odprto. Poteklo je nadaljnjih 12 let, preden je bilo to vprašanje spet proučeno z Lavalom in vsaj navidezno tudi rešeno.

Toda vsa ta vprašanja se zde podrejenega pomena v primeri z neprimerno bolj življenjsko važnim vprašanjem evropske gospodarske ureditve, ki ji je bila pogoj revizija versajških pogodb. Fašistična vlada je v tem času jasno in odločno revizionistična. Branila pravice premaganih in zatiranih narodov (Nemčije, Madžarske, Avstrije, Bolgarije), brani tudi svoje lastne interese, ki jih je ogrožalo utrjevanje vedno bolj težkoga francosko-britanskega gospodstva in brezbriznost ostalih satelitov.

Zdelo se je, da pomeni nov in boljši korak na tej poti lokarnski pakt (1925), ki ga je podpisal tudi Mussolini. Ker je ta pakt zagotovil Franciji in Nemčiji jamstvo Anglije in Italije, je omogočil navedenima državama, da vzpostavita vsaj normalne medsebojne odnose. To naj bi pomenilo uvod v splošno in dobrodejno omiljenje napetosti v Evropi. Toda to je nemogoče, dokler traja še tekmovanje v oboroževanju. Fašistična vlada ne zagovarja sicer popolne razorožitve, ker bi to bilo utopično in v svetu živih ljudi, temveč samo resno omejitve oboroževanja, ki naj bi se seveda izvedla istočasno pri vseh velesilah. Ta obrazec je Duce prikazal že leta 1928 in se v nadaljnjih štirih letih ponovno vračal nanj, dokler ni vsa stvar spričo slabe volje Francije in Anglije izgubila vse svoj pomen. Po kongresih in konferencah, ki so se vršili v Londonu in v Ženevi, po treh letih ustnih in časopisnih polemik je fašistična zunanja politika, ki jo je kot zvest Ducejev tolmač zastopal in branil Dino Grandi, pridobila na povezanosti in trdnosti, ki je motila zahrbtne manevre demokracije. Pomirjevalno Ducejevo delo na mednarodnem področju je doseglo svoj višek s podpisom pakta štirih, zajemajočega Italijo, Francijo, Anglijo in Nemčijo, seveda ne več weimarsko Nemčijo, temveč novo in prerojeno Hitlerjevo Nemčijo (junija 1933). Toda ta genialni spora-

zum, ki bi zares mogel zagotoviti Evropi miren razvoj, so zlasti v Parizu neplemenito sabotirali. Spričo sovravnega ravnanja, na katero je naletela na ženevski konferenci, kjer so ji odrekli pravico do enakosti oborožitve, je Nemčija naglo izstopila iz Društva narodov (oktobra 1933). Vse bi bilo treba začeti iznova. Onega dne je Mussolini pripomnil: »Društvo narodov je praktično prenehalo obstajati. Nastale bodo nove razvrstitve držav... Nasprotja bodo tež noč postala akutna.«

Leta naglo potekajo in dogodki se zbirajo. Čeprav je bila Italija zaposlena s svojimi m'roljubnimi deli (melioracije, ustanavljanje novih mest, socialno skrbstvo, ki je daleč prekašalo ono bogatih držav itd.), je vendar morala misliti tudi na svojo varnost, še več, tudi na svojo ekspanzijo. Tako se spet pojavi na dnevnem redu neodgodljivi kolonialni problem. Dne 7. januarja 1935 je bil v Rimu med Mussolinijem in Lavalom podpisan sporazum, po katerem so bili urejeni italijansko-francoski odnosi v kolonialnih zadevah. Šlo je za kompromis, v katerem se je Italija izkazala plemenita. Toda predvsem je bilo treba tudi tedaj misliti na zagotovitev evropskega miru, ki se je že majal. Istočasno je pustil sporazum s Francijo Italiji prosto pot v drugih smereh, kjer so bili francoski interesi nepomembni ali podrejeni. Mussolini je tedaj že videl potrebo, da uredi račune z barbarsko, zlobno in izživajočo abesinsko vlado. Francosko nezanimanje za abesinsko vprašanje je bilo poudarjeno v tajnem Lavalovem pismu Mussoliniju. Francija je torej v bistvu poplačala svoj kolonialni račun posredno s tem, da je priznala uravnoteženost naše akcije v Abesiniji; lahko je torej bila zadovoljna. Toda namesto tega je slabotni Laval kasneje, ko je prišla na novo angleška diplomacija, zanikal ono obvezno in je dopustil, da se je tudi Francija udeležila krivičnih sankcij, in to zares z odvratno gorčevostjo.

Dejstvo je, da Angliji sporazum Mussolini-Laval ni bil všeč. Z običajno zahrbno zlobno se je pripravljala na to, da prepreči njegov učinek. Angleški politiki je namreč odgovarjalo stalno sovrastvo med Francijo in Italijo (divide et impera), in sicer sovrastvo, ki bi na ne bilo tako ostro, da bi se spremenilo v konflikt, vendar dovolj globoko, da bi Angliji olajšalo vlogo posredovalke in s tem razsodnice. Ko se je po nekorištni konferenci v Stresi odkril naravni razvoj italijanske politike v Afriki (razvoj), ki je bil pospešen po krivdi samih Abesincev z napadi v Gondarju in pri Ual-Ualu), je Anglija odvrkla svojo masko.

Vse ostalo je znano. Tako: smešni Edenov posredovalni poskus, strašilo z brodom »Home Fleet«, surove polemike angleških listov, nelepo napihovanje demoframasonskih agentov pri Društvu narodov, nesprejemljivi Lavalovi predlogi ter končno gospodarsko obleganje Italije, ki se je klavrno končalo, medtem ko se je vojna z Abesinijo razvijala zmagovalno in se je zaključila po sedmih mesecih z zasedbo sovranske prestolnice.

Velika dogodivščina je potrdila naša prijateljstva in razkrinkala nepomirljive sovrastve. Zlasti značilno je bilo zadržanje Francije. Ta je namreč dejansko prekršila rimski pakt, za kar je od Londona dobila obljubo odločnejše in obveznejše pomoči proti vstajajoči Nemčiji: za veselo je takšna politika prav gotovo zelo podla. Od tedaj dalje so bili italijansko-francoski odnosi za vselej kompromitirani. Zopetno zbliznanje z Anglijo pa se je zdelo mogoče, kajti London, ki je doživel poraz in ponižanje s sankcijami, je bil dostopen za bolj pametne razloge. Ali bo Anglija iskrena? Tega nihče ne verjame, toda v politiki odločajo včasih tudi oblike, a v diplomaciji ustvarja včasih oblika vsebino. Po napornih pogajanjih je bil v Rimu podpisan italijansko-britanski sporazum o ohranitvi statusa quo v Sredozemlju in Rdečem morju. Za Italijo je bil podpisnik Galeazzo Ciano, ki že dalje časa spretno vodi zunanje ministrstvo (gentlemen's agreement z dne 26. aprila 1938).

Med tem so dozoreli v Evropi mnogi in resni dogodki. Španijo je tedaj zajela državljanska vojna; bile so hude borbe med nacionalnimi in demoboljševističnimi silami. Od vsega začetka (julija 1936) je Italija posegla v borbo s svojimi protovoljci v pomoč Caudilla. Na španskih bojiščih so se italijanski prostovoljci znašli skupaj z nemškimi, ki so prav tako pohiteli v

protiboljševiško borbo. Med sankcijami, ki se jim rajh nikakor ni pridružil, so bili italijansko-nemški odnosi že polni simpatije. Veliki skupni interesi in ideološka podobnost obeh režimov so imeli za posledico še večje zbliznanje. Stiki med krvavo državljansko vojno so prinesli vse ostalo. Italijansko-nemško prijateljstvo je vzniklo na že rodovitnih tleh povsem prostovoljno, politika ga je samo priznala, ojačila in ga spremenila v pozitivne oblike. Septembra 1937 se je Mussolini podal v Nemčijo, kjer je bil svečano sprejet. Prihodno pomlad pa je Hitler vrnil obisk v Rimu. Vendar pa evropski mir še ni bil kompromitiran. Zgodilo se ni še nič nepopravljivega; opaža se le večji diplomatski pritisk rajha, ki hoče spet vključiti nemško prebivalstvo v drugih državah in ga rešiti krivične tuje nadvlade. Pripojitev Avstrije, ki se je dolgo ovirala, se je izvršila mirno, saj ji tudi Italija ni nasprotovala, ker je priznala njeno najnost. Septembra 1938 se je zaostril spor med rajhom in Češkoslovaško zaradi Sudetov. Italijanska diplomacija je bila odkrito na nemški strani. Mussolini je na svojem daljšem potovanju po beneških pokrajinah odkrito izjavil, da je Italija v primeru konflikta »že izbrala svoje mesto«. Istočasno pa je z vsemi silami deloval za prijateljsko rešitev: monakovski sporazum (29. septembra 1938) pomeni trijumf osebne akcije Mussolinija kot velikega posredovalca.

Nadaljevalo se je postopno urejevanje Evrope. Dne 2. novembra istega leta je italijansko-nemška dunajska arbitražna rešila madžarsko-češkoslovaški mejni spor. Aprila 1939 je Italija zasedla Albanijo in jo v osebni uniji povežala z Italijo, pregnavši zločinsko dinastijo kralja Zoga, ki je bila na znotraj zasovražena in nevarna za balkanski mir. Ti uspehi italijansko-nemške politike ali Osi Rim-Berlin (da se poslužimo izraza, ki ga je iznašel Mussolinij že leta 1936) so seveda motili spanje kancij v Londonu in Parizu. Medtem ko so se za Parizom že tedaj skrivali izživajoči britanski agenti, so se za Londonom skrivali ameriški agenti. Roosevelt je namreč že tedaj potikal evropske demokracije v vojno, ki je svetovni nepopustljivost in obljubljal brezpogojno pomoč. Odgovornost nesrečnega predsednika je ogromna, čeprav se seveda zaradi tega nič ne zmanjša neposredna francoska in britanska odgovornost.

Nekaj besed zasluži tudi rusko zadržanje. Nasproti SSSR je fašistična Italija vedno kazala razumevanje, držeč se realistične presoje. Italija je bila prva evropska velesila, ki je uradno priznala moskovsko vlado, smatrajoč, da bi bilo koristno in potrebno priversti spet veliki ruski narod v evropsko življenje. Toda dvoumni značaj sovjetske politike se je kmalu pokazal: pogodbe se niso spoštovale, trgovski odnosi so se zavirali, obrekovalna propaganda pa nadaljevala, medtem ko se je končno ob sankcijah pokazala odkrita skrivda SSSR z dušičnimi demokracijami. Ni si torej bilo mogoče delati nikakih utvar glede ohranitve zares prijateljskih odnosov s Sovjetijo, ki se je igrala z dvoumjem in se istočasno pripravljala na napad na zapadno Evropo s svojim ogromnim vojnim potencialom, ki jo je tih pripravila in spravila na meje, obenem pa recitirala mirovno komedijo in podpisovala celo z vso nesramnostjo »pakte o nenapadanju«, kakor na primer onega, sklenjenega z rajhom v avgustu 1939.

Italija je pozorno sledila vsem tem manevrom, zavedajoč se velike nevarnosti, ki grozi evropskemu miru. Tako je vedno bolj poglabljala svoje stike z narodno-socialistično Nemčijo. Zavezniška pogodba, ki jo je prof. Ciano podpisal v Berlinu (22. maja 1939), je končno ustvarila nezlomljivo zvezo med obema državama (jekljeni pakt). Ta nova zveza bi mogla postati tudi mirovno orodje, saj je svarila demokratične vlade, naj dvakrat pretehtajo nevarnost avanture, ki bi naša Italijo in Nemčijo pripravljali, odločni in trdno povezani. Toda francosko-angleška politika je tedaj že bila usmerjena v vojno. Monakovski sporazum je smatrala za ponižujoč in uspehov diplomacijo, ki jo je mogla prenesti. Namesto da bi jo to vodilo do tega, da se brez pomislekov pridruži pravničnemu urejevanju evropskih vprašanj, ki je bilo še vedno mogoče, je vzela to za povod, da je pospešila svoje oboroževanje in zavzela stališče zakrknjene nepopustljivosti. Ko se je poleti 1939 pokazal na obzorju spor med Nemčijo in Poljsko zaradi Gdanskega koridorja, sta London in Pariz storila vse, da bi pognala Poljsko v prepad. Na drugi strani je angleško-francoska diploma-

Egipčanska fronta: Italijanski oboroženi vozovi se iztovarjajo v bližini prvih črt

cija hotela ustrahovati os s svojim postopnim, že izvajanim obkoljevanjem: z grožnjo pomorske blokade ter s finančnim bojkotom, pri katerem ji je bogata Amerika pomagala. Toda prezrla je pri tem mogočene materialne in moralne vire osi. S poljskim odporom je hotela pritiskati na sile osi, ki naj bi izšle iz borbe oslabilene, s čimer naj bi bilo doseženo maščevanje za Monakovo.

Vojna je tako postala neizbežna. Vendar se je Mussolini s skrajno silo boril,

da bi svetu zagotovil mir, še tedaj, ko so nemške čete že prekorale poljsko mejo. Tedaj bi bila francoska vlada, ki se je morda že kesala, da se je vrgla v borbo, še sprejela posredovanje, toda London, za katerim je stal Washington, je postavil tako absurde pogoje, da ta predlog in ekstremi ni uspel. Italijanska politika pa je bila do kraja dosledna. Braniti mir ni moglo pomeniti bati se vojne. Se nekaj mesecev in diplomacija je prepustila besedo orožju.

Proslava 20 letnice Pohoda na Rim v Nemški akademiji

Ljubljana, 28. oktobra
Tukajšnji lektorat Nemške akademije je priredil na predvečer zgodovinskega 23. okt. predavanje o revolucionarnem Pohodu na Rim ter hkrati začel novo akademsko leto. Srebrno dvorano Uniona je do kraja napolnilo občinstvo. Točno ob 14. so prispeli najvišji predstavitelji Oblasli v naši Pokrajini: Eksk. Visoki Komisar Emilio Graziosi, poveljnik Armadnega zbora Eksk. general Robotti, oba s spremstvom hierarhov, daje zastopniki Fašistične Stranke, za mesto Ljubljano župan general Rupnik, predstavitelj Italijanskega kult. inštituta, oficirji in drugi gostje. Nemški konzulat v Ljubljani je predstavljal kancelar Liesenberg, zastopana je bila tudi Narodno-socialistična stranka. Prvi je spregovoril v italijanskem jeziku lektor Dr. Otto Drüner, pozdravil z izbranimi besedami visoke goste in označil na kratko pomen revolucionarnega Ducejevega dejanja pred 20. leti, dejanja, ki pomeni začetek nove Evrope. »Torej zdaj v zadnje, odločilno borbo s svojimi nasprotniki, posebej z boljševizmom.

Nato je stopil za predavateljski pult G. D. Mantuani in v triletnem Lemškem predavanju orisal zgodovinski pomen fašistične Revolucije. Predavanje se je odlikovalo po teoretično širokih pogledih v problematiko starega in novega časa, ki sta trčila na vseh področjih človeškega materialnega, moralnega in duhovnega življenja. Predavatelj je v svojih govorniško odlično zajetih izjavah očrtal najprej revolucionarno iniciativo Benita Mussolinija ki se je prvi z odlično in idejno utemeljeno akcijo uprl razkrajačemu boljševizmu in v novi fašistični državi izločil iz socialnega življenja netivo razrednega boja s tem, da je narod notranje zedinil in podedil kapital prav kakor delo skupnemu hotenju in enotnemu vodstvu v interesu Nacije in človeka. Predavatelj se je obirne ponudil pri samem Pohodu na Rim in pokazal, v čem je njegov pomen za Italijo, pri tem pa je tudi poudaril, kako je prišla Nemčija s Hitlerjem k istemu prelomu in enakemu obračunu s starimi razmerami, z liberalistično-plutokratskim sistemom, prav kakor z destruktivnimi poizkusi evropske boljševiške revolucije. Predavatelj se je z veliko razgledanostjo zastavil pri samih doktrinah o kapitalu in zavrnil prav tako marksistični nauk o »ekonomskem človeku«, ki postavlja kapital v osredje socialnega boja, kakor plutokratski in državni kapitalizem in razne njune demokratične oblike, poudarjajoč pri tem cilje in idejne značilnosti

revolucionarnega reda, ki mu je položil temelje Benito Mussolini. Fašizem ni sistem, marveč gibanje, ki se ne mara ustiliti in otrpniti. Kakor je vse v razvoju, v večnem nemiru in boju, tako tudi Fašizem odpira vedno nove cilje in nove življenjske možnosti, vendar na podlagi enotnega vrednotenja vseh produktivnih sil, materialnih prav kakor duhovnih, in v smeri, ki jo je pokazal Duce v svojih govorih in spisih. Fašizem je izraz miselnosti novega časa, ki je z njim na pohodu. Predavatelj je pokazal na mnogih uspehih njegovo silno organizacijsko sposobnost, ki se kaže zlasti v kolonizaciji, v notranjem socialnem in kulturnem razvoju (Carta del lavoro, Carta della scuola itd.) in v njegovi organizaciji militantnih sil Države. Poslušalci so sprejeli izjavljanja G. D. Mantuanija z velikim priznanjem. Ob koncu je spregovoril še lektor dr. O. Drüner in poudaril evropski značaj tega revolucionarnega gibanja. Tudi Nemška akademija se ravna po takih vidikih, zato vabi k sodelovanju v okviru ljubljanskega lektorata tudi Italijane in Slovence, ki naj bi iz svojega kulturnega kroga prispevali k medsebojnemu spoznavanju in razumevanju. Po zaključku tega uspešnega predavalnega večera so visoki gostje ostali še v razgovoru z lektorjem in z drugimi zastopniki Nemške akademije, nato pa so odšli ob spoštljivi pozornosti občinstva.

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 29. OKTOBRA 1942-XXI
8.00: Slovenska glasba. 8.00: Napoved časa — poročila v italijansh. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovensh. 12.45: Komorna glasba. 13.00: Napoved časa — poročila v italijansh. 13.10: Pet minut gospoda X. 13.15: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovensh. 13.25: Izmenjavni koncert z Nemčijo. 14.00: Poročila v slovensh. 17.15: Koncert Radjskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — operetna glasba. 14.45: Poročila v slovensh. 19.45: Pisana glasba. 20.00: Napoved časa — poročila v italijansh. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovensh. 20.30: Vojaške pesmi. 20.45: Narodne pesni vodi dirigent Zeme. 21.15: Operetno glasbo vodi dirigent Petralia. 21.30: Predavanje v slovensh. 21.40: Klasični orkester vodi dirigent Manno. 22.20: Novi orkester vodi dirigent Fragna. 22.45: Poročila v italijansh.

KULTURNI PREGLED

Pri pisatelju J. Knittlu

Založba Dobra knjiga bo v prvi polovici novembra dostavila naročnikom svoje drugo knjigo: prevod romana Johna Knittla »El hakim«. Ze pred leti je izdala založba Modra ptica dva Knittlova romana: »Tereza Etienne« in »Via Malas«, Narodno gledališče pa nam je prikazalo »Via Malas« na odru v dramatisaciji samega pisatelja: močno, zagrabilivo stvaritev, ki nas takoj zamika po svoji življenjski neposrednosti. Švicarski pisatelj Knittel je potemtakem pri nas že dovolj znan; v zadnjih desetih letih si je počasi pridobil mednarodni sloves, uvrstil se je med slovstvene predstavitelje svoje dežele.

V reviji »Modra ptica« je l. 1938-39 objavil Knittlov prijatelj Karl Fidor opis obiska pri avtorju »El hakim«. Iz tega daljšega članka posnemamo nekatere odstavke. Bolščava modra žival, nestvor na štirih kolesih, čaka na postaji v Ragazu. John Knittel stoji poleg, zastaven, prekipeljav očmi, smeje se — boem in grandseigneur, kakor vedno. Žene me preko renskega mostu, ameriški voz žre cesto. John žari, ljubim ga. Pripeljal ga je s seboj iz Egipta, kjer je prebival zadnje zime. Da, tudi oba Berbera stopa kmalu prišla — slugi, ki ne moreta živeti brez »paše«.

Navzgor po gorakem pobočju mimo starih letnih dvorcev, skozi majhno selo. Za gozdnim robom je že Lichtenstein. Nekaj vrata so odprta, dolg uvoz, ki ga obdaja vrsta dragocenih, sadnega drevja, vodi k hiši, ki se ugodno skriva pod svojo globoko streho. Star vrtnar odpre vrata. Stopim v

hišo. Presenečen se ... Knittel se glasno zasmje.

»Seveda ste to že nekoč videli.« pravi. »V Weimaru. Gospoda tajnega svetnika Goetheja stopnišče!«

— In potem, pol ure kasneje, me ponosno vodi po svoji posesti. Vse še ni dovršeno. Tu je gospodarsko poslopje. Prezidano bo, zgoraj, kjer je zdaj podstrešje, bo delovna soba, ogromen prostor, kjer bodo mislili lahko poletavale daleč, do sivih grebenastih vrhov domačih gora, ki resno prikrmavajo skozi okno. Tu, ob tej steni bo knjižnica, iz opuščene hiše pri Kairu pridejo preproge, podobne in zbirke. »Čudovito, če lahko človek tu dela ... med nebom in zemljo ... docela sam s seboj in s tem, kar mu veleva ukaz v notranjščini!«

Njegove oči pa se spet smejejo. »Ali hočete postvri za obed?« Ali jih greva loviti? Tam pod starami drevesi v malem ribniku švigajo. Sam sem jih prinesel, da so se zaplodile. In vino iz mojega vinograda bo zraven! Tja poglejte! Najboljša lega je nad švicarskim Renom.«

Zares, postvri so odlične in še boljše je njegovo vino. Sediva pogreznjena v sedežih, prižgala sva si pipi in ob pripoveduje. O svojem novem romanu. Kakor vedno je in kakor pri vsakomur, ki ustvarja. Nebo in peklo grabita dušo. Marsikdaj se počutiš kakor bog in marsikdaj si ohromljen, umirajoč, norec.

»Tudi veselje ustvarjanja terja svojo ceno!« mi pravim.

Prikima.

»In vendar človek mora,« odvrne. »Če-

tudi je huje kakor z ljubeznijo. Na zdravje! Na vašo prihodno knjigo in na mojo!«

In spet brzi voz. Knittel sedi za krmilom, neukrotljiv kos življenja. Odp'ra plin, vedno bolj in bolj. Stoštrideset kilometrov na uro! Pravkar pribeja vlak.

»Podzavljeni! Na svidenje!« Zamolklo tuli hupa. Tam brzi bolščava, modra žival proti beli cesti.

Izgnila je v dalji ...

Lahno se prizbava vlak. ... »Malo Amerika« imenuje Knittel Švico.

Zaprle sem oči in mislil na prijatelja, na njegovo pustolovsko življenje in na svet, ki ga je v vseh teh letih njegovo pero odkrilo. Šele v štiridesetih letih je. Vedno više raste njegovo delo ...

Zaveda se usode posameznika »se tja gor do usode našega sveta.

Predigra mladega človeka: »Popotovanja Aarona Westa«, izmišljena zgodba z Južnega morja, polna hrepčenja. »Pot skozi noč« — kos avtobiografije. »Tereza Etienne« — tragedija ljubeče žene, žene, ki se pregreši in dela pokoro. Potem zopet tragedija žene v Maroku: »Komandant« in nato tragedija naroda, tragedija voditeljstva — »Abd el Kader«. Sledita dve knjigi iz Egipta: »Modri bazilci«, tesnoročno vprašanje: All je ljubezen večna? In zdravniški roman »El hakim« s svojo preko egiptanskega miljeja daleč rastočo zahtevo po človečnosti in pravici, ne samo za posameznika, marveč tudi za celokupnost. »Via Malo« boste zdaj citali — to knjigo, ki je na široko zasnovana kakor simfonija, veličastna v velikem kakor v nezna-

nem — eno samo izkričano vprašanje na usodo: Ali mora človek poginuti med bogom in hudicem — potpežljivo, ne da bi se smel braniti. Ker hoče tako kos papirja, samo ker hoče to paragraf, ki ga je napravil in tolmačil trezen uradnik?

Njegovo novo veliko delo se bliža zdaj koncu. Zraslo je iz drugih, njihovi liki stoji med kulisami. Toda dvo osebi od takrat stoji v osredju odra, Tereza Etienne in njen sin. Sin grešne ljubezni, obremenjen z verigami preteklosti, se osvobojuje — prvi bojevnik ogromnega načrta, ki naj reši raztrgano današnje človeštvo.

In medtem ko je prišel neslišni vlak z menoj vred iz nekega prazora zopet na sveto, vidim z zaprtimi očmi pred seboj njeva, Johna Knittla, z očmi, ki so širom uprte v daljo, vidim ga, kako drvi za krmilom svojega bolščavega, modrega nestvora po belem pasu ceste.

Naprej, vedno naprej!

Navzgor.

Dve novi ediciji iz ...

V samozaložbi je izšla nova Tomčeva skladba »Variacije na narodni napev za klavir«. So to variacije na »Sveti Jožek, stari mozek«. Tomc je slovenski folklorist, to predvsem, potem je šele skladatelj v osebnem, izvirnem pomenu. Uporaba slovenskega ljudskega glasbenega zaklada je v toliko problem, kolikor ne izkazuje kdove kakšnih ritmičnih in melodičnih bogastev. Znano pa je, da je Tomc mnenja, da je naša ljudska pesem dovolj bogata za največjega kakor za najpreprostejšega umetnika. Hvalevredno je njegovo značajno in vztrajno prizadevanje, da nam ustvari slovensko folklorno umetnost, kakor so

jo n. pr. pri Cehih ustvarjali Smetana, Dvořák, Novák. Jasno je, da je za to potrebno ne samo dobro poznavanje narodnih blaga, temveč tudi sposobnost obdelovati ga oziroma prisvojiti si ga in ga snovno tako razpredeti, da postane tudi v okviru večjih umetniških oblik zanimiv in sočen kakor opazamo to zlasti v Novákových delih iz slovaške folklore. Variacije so skladateljsko-tehnično gotovo ena od oblik, ki obdelovalca najbolj nauče delati z narodnim motivičnim materialom, saj ga je treba v vsaki izmed sprememb prikazati z nove strani vsebinsko in tudi tehnično-instrumentalno. Zato se je Tomc že tolikokrat lotil te oblike in zato mu tudi vedno bolj uspeva.

V omenjeni novi skladbi zasledimo predvsem instrumentalno uporabnost, primerno za višjo klavirsko stopnjo na naših glasbenih šolah, pa tudi seveda za koncertno uporabo. Razen teme, ki je vendarle nekoliko preveč preprosto spremljana z zaporednimi, kroničnimi sledječimi čistimi kvintami (tak način je nekoliko grotesken, da si ga v resni, klasični obliki ne bi smeli dovoliti), so variacije vsebinsko zelo žive, se močno odražajo druga od druge, a se neprisiljeno razlikujejo. Klavirski stavek sam je jasen, prozoren, prav nič natrpan z nepotrebnimi notami in prijetno se mejnajo med polifonijo in homofonijo. Najdemo se, da bomo skladbo kmalu slišali na koncertu, kjer je njeno mesto.

V založbi »Kaos« je izšel »Nokturno Zvonimira Cigliča«. Novo delo (septembra 42. zloženo) izkazuje precej dobro pozno-impresionistično akordiko, ki ji sledi tudi vse čustveno razpoloženje skladbe. Tudi klavirski stavek je lepo zvočen in ni nespretno napisan. Med potekom so pojasnjeni v kratkih naslovih posamezni deli, prav za prav slike, pa tudi čustveni motivi,

Kronika

O velikem razvoju mesta Dakarja, glavnega mesta francoske zapadne Afrike, poročajo listi. Mesto, ki je bilo še leta 1857. nepomembna zamorska vas, šteje na nes 70.000 prebivalcev, med njimi 600 Evropevcov. Velika upravna poslopja in široke negovane ulice dajo mestu moderen značaj. Podnebje je ugodno Mrzlica zaradi močvirij, ki je prejšnje čase ugonabljala na tisoče življenj, je docela preganena, odkar je francoska vlada odstranila močvirja v okolici ter je v krogu 20 km nasadila evkalipt. Naglo se je Dakar razvil v zbirališče za vojno važnih surovin. Najpomembnejši je izvoz gumijevca, palmovih sadežev, bombaža, kapoka in raznih orehov. Od leta 1929. dalje se je Dakar veličastno razvil kot pristanišče in oporišče, o čemer pričajo moderni dokli, pomoli in skladišča premoga in bencina.

Ilirska naselbina pri Inomostu. Neka dijaška delovna skupina seminarja za staro zgodovino na univerzi v Inomostu se že tri leta trudi; za razkrivanje predzgodovinske naselbine na južnem središču pri Inomostu v bližini vasi Vil. Studentje so tam odkrili temelje obsežnega prostora, ki je najbrž služil za zborovališče naselbine. Tik tega zborovališča so lani odkrili temelje nekdanje hiše; letošnje poletje so odkrivali nadaljnje prostore in so našli ostanke različnega posodja, okrašene glinaste skledje in razne druge potrebščine za vsakdanje življenje. To so ostanke ilirske naselbine iz zadnjega stoletja pred Kristusovim rojstvom.

Izredno zanimanje za harmoniko. Harmonika se bolj in bolj uveljavlja med glasbo ljubečo mladino O tem pričujejo zanimivi podatki, ki jih pravkar objavljajo nemški listi iz Zgoranj Avstrijskega. Oddelek za glasbeno šolstvo v tej deželi obsega 19 glasbenih šol, 14 glasbenih učiteljev vzgaja okroglo 3000 goštev. Natančno četrtina goštev se učijo igranja na harmoniko, 24% na klavir in 18% na violino. Ostali se učijo drugih instrumentov in petja.

Vžgalice v otroških rokah so venomer pretežno nevarnost, ki lahko povzroči škodo težkih tisočakov. V svarilo staršem objavljajo nemški listi: Ravnateljstvo policije na Gornjem Avstrijskem je ugotovilo, da je v preteklem polletju zgorela na Gornjem Avstrijskem cela vrsta hiš v vrednosti 134.000 mark. Vso to škodo so povzročili otroci, ki so se igrali z vžgalicami. **Obnovljena razprava v ankarskem atentatskem procesu.** Kakor smo že poročali, je kasacijsko sodišče vrnilo sodbo, izrečeno v ankarskem atentatskem procesu, na prvo instanco. Začetek nove razprave bo v sredo 4. novembra.

Povzdigujoče in obenem napeto čtivo nudi roman Johna Knittla »El hakim«, ki ludi v kratkem pri »Dobri knjige«. Življenje mladega človeka, ki se z mečno voljo in nprastveno silo pretolče preko vseh mogočih ovir in postane pionir sodobnega zdravstvenega napredka v Egiptu, je združeno z mnogimi mikavnimi prigodami iz egipčanskega življenja in prepleteno z zgodbo močne, plemenite ljubezni. Med novimi prevodi je Knittlov »El hakim« eden najpomembnejših. Naročite ga nemudoma v Narodni tiskarni!

Prometna zagata pred Slavijo odpravljena

Ljubljana, 28. oktobra. Pred eno izmed največjih stavb našega mesta, pred palačo zavarovalne banke Slavije, je ležal mrtve obširen prostor, ki so se ga posluževali le nujni pešci, hitceji križem čez njo, medtem ko so se drugi pasantji rajši posluževali udobnega hodnika ob hišah. Razen nujnih pešcev je izrabljaj nekaj mesecev v teku treh let, odkar je palača banke Slavije objudena, ta prostor še čistilec čevljev, in zadnje dni je postavil v kotu tega mrtvega prostora sredi Ljubljane še kostonjar svojo skromno lopicco. Izven te koristi ni navedeni prostor nudil druge Omeniti moramo le še odpadke, ki so jih odmetavali razni poslasičarji ali pa so jih nehote izgubljali bolj disciplinirani pešci ali pa jih je tja zanesla hudomušna sapa, ki se je z vsoto nevedčnosti poglajvala, dokler ni vseh smeti odpravila neprizanesljiva metla.

Kakor v zasmeh je bil ta obširni neizkoriščen prostor naš najboljši prometni cestni in je skozi tri leta na dolžino več desetnih metrov zadrževal živahnj promet ter ustvarjal neverjetne kombinacije zastoj. Koliko je bilo včasih jeze pri tramvajških voznikih, ko so videli pred seboj težko nalcžen voz, ki se ni mogel umakniti! Prv tako se je jezil voznik, ki ni mogel s poti

Cela družina žrtev strupenih gob. Ob letošnji izredno dobri gobji letini se je primerilo v raznih državah več nesreč, ki so zahtevale znatno število žrtev. Iz Španije poročajo, da se je zastrupila cela družina. Oče in dve hčerki so umrli, mati pa se še bori s smrtjo. Rešili se je samo najmlajši otrok, ki mu gobe nikakor niso tekstile in je vso jed dal rajši psu, ki je kmalu nato poginil.

IZ LJUBLJANE

u— Vsako jutro toplejše. Res da imamo vsako jutro gosto meglo, toda to ni za Ljubljano nič nenavadnega. Bolj čudna je resnica, da imamo proti koncu letošnjega oktobra vsako jutro toplejše ozračje. Najbolj hladno jutro smo doslej zabeležili 23. t. m., ko je živo srebro padlo na 2° C. Naslednje jutro je bilo 3.8° C. potm 25. t. m. 5° C. od 25. t. m. pa je temperatura vsako jutro za eno stopinjo višja. Tako smo torej imeli 26. t. m. 6.8° C. 27. t. m. 7.8° C. davi pa smo zabeležili 8.8° C. Najtoplejši dan v drugi polovici oktobra je bil v ponedeljek, ko je toplomer beležil 19.4° C. Izjaja v terek čez dan je živo srebro doseglo 16° C. Popoldne so se bolj in bolj zgoščevali oblaki in je okrog 15. ure začelo deževati. Deževalo je kratak čas, a precej izdatno. Večer je bil topel, toda švedno oblačen in je ponoči spet rosilo. In proti podnevu je bil spet dež.

u— Nakazila za sladkor, maščobe in mlo za november dobe trgovci od četrtka do sobote, torej od 29. do 31. t. m. v mestnem preskrbovalnem uradu tako, da v četrtek 29. t. m. pridejo na vrsto trgovci z začetnicami A do J, v petek 30. t. m. z začetnicami K do O, in v soboto 31. t. m. trgovci z začetnicami P do Z. Za mesec november bo vsak upravičenec na svojo živilsko nakaznico dobil za zabelo po 200 g presnega masla in 2.18 čl olja.

u— Odrezke in bone za sladkor, maščobe, mlo in krompir za mesec oktober bo mestni preskrbovalni urad od trgovcev sprejel tako, da jih 2. novembra morajo sprojeti oddati trgovci z začetnicami A do F, 3. novembra z začetnicami G do J, 4. novembra z začetnicami K in L, 5. novembra z začetnicami M do O, 6. novembra z začetnicami P do S in 7. novembra z začetnicami S do Z. Trgovce prosimo, naj se v lastnem interesu natančno ravna po tem razporedu ter zanesljivo s seboj prinese tudi seznam oddanih odrezkov in bonov v dvojniki po vzorcu, ki ga je založil Združenje trgovcev, prav tako pa tudi zeleno knjigo o prejemu blaga in oddaji odrezkov. Oba seznama pa morata biti podpisana od trgovca in opremljena z njegovim žigom. Odrezki za krompir morajo biti tako urejeni, da bodo oktobrski, novembrski in decembrski nalepljeni za vsak mesec posebej in popolnoma ločeno.

u— Pridelovalcem koruze, ovsa in fižola sporoča mestni gospodarski urad, da morajo prijavitlji svoj pridelek v Beethovnovi ulici št. 7, soba št. 35 v II. nadstropju, kjer dobe predpisane tiskovine. Se posebej jih opozarjamo, da morajo v prijavih naznati resnične podatke, ker so za nerresnične prijave pridelek določene občutne kazni. Prijave morajo biti v vseh rubrikah izpol-

njene natančno in čitljivo s črnim ali pisalnim strojem. Interesenti dobe prijave od četrtka 29. oktobra do četrtka 5. novembra, oddati pa jih morajo najpozneje do 15. novembra. Obenem pa opozarjamo, da tudi najmanjši pridelovalci morajo priložiti pridelek. Posebno so dolžni oddati prijave tisti, ki so nagnanili posevek, pa nimajo nič pridelka. To pa zato, ker mestni gospodarski urad vodi evidenco nad posevkom in pridelkom. Zato naj slednji pridelovalec zadosti uredbi, da ne bo kaznovan. Hkrati opozarjamo vse pridelovalce krompirja, torej vse zamudnike, ki še niso oddali prijave pridelka, a so oddali prijave posevka, naj pridelek takoj prijavijo, ker sicer mestni gospodarski urad nima prave evidence.

u— Na koncertu Ljubljanskega komornega tria, ki bo v terek 3. novembra, se bo izvajala najprej Sonata za trio, ki jo je napisal italijanski skladatelj Pugnani. Sonata je polna liričnega razpoloženja in prvem stavku, drugi stavek, je energična in kremenita fuga, tretji pa nam slika lov in skladatelj uporablja v tem delu čisto haydnovske efekte v obeh godalih. Pugnani je živel v 18. stoletju v Torinu in je bil odlični violinist. Prepotoval je vso Evropo, živel in deloval je nekaj časa tudi v Londonu. Napisal je več oper, ki pa niso imele posebnega uspeha; mnogo več sreče je imel v komornih delih, ki so mu prinesla stalno slavo in veljavo tudi še v današnjih časih. Njegova komorna dela imajo prav corellijevski značaj, saj je bil Pugnani učenc Corellijevga prijatelja in gojenca Somarisa. Pugnanijeva dela so stalno na repertoarju komornih združenj, najbolj znana je Kreislerjeva priredba njegovih violinskih variacij. Pugnanijevo Sonato bodo izvajali v terek violinist Dermelj, čelist Sedlbauer in pianist Lipovšek. Koncert bo v veliki filharmonični dvorani. Začetek točno ob 18. uri. Vstopnice so v Knjižarni Glasbene Matice.

u— V dnevi 2., 3. in 4. novembra se odpre v središču mesta — pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 novi tečaji italijanskega jezika, začetni, nadaljevalni in konverzacijski; z osnovami italijanske trgovske korespondence, po najnovejši metodi. Dopoldanski, popoldanski in večerni tečaji. Pouk iz drugih tujih jezikov in vseh trgovskih predmetov. Vsi tečaji so uradno dovoljeni. Informacije in vpisovanje dnevno do 19. ure.

u— Vozniki za vožnjo snega letošnje zimo. Mestno cestno nadzorstvo vabi voznike, ki so že vozili za mestno občino, in vse one, ki imajo primerna vozila (kasone), naj se najkasneje do četrtka 5. novembra javijo zaradi dogovora o odvažanju snega z mestnih cest in ulic v uradu mestnega cestnega nadzorstva na Ambroževem trgu št. 7, v pritličju, levo, soba št. 7 med dopoldanskimi uradnimi urami.

u— Krompir za zimsko zalogo lahko upravičenci od 28. t. m. dobe pri trgovcih tudi še na decembrske odrezke nakaznice za krompir po 10 kg. Spet pa opozarjamo prebivalstvo, naj varčuje s krompirjem, ker je ves ta krompir namenjen za prehrano do prihodnje letine, torej za zimsko zalogo.

u— Ako hočete zaposliti svojega otroka, mu kupite v Knjižarni Tiskovne zadruge, Selenburgova ul. 3, slikanico »Princeska Zvezdana« in barvnike. Pripravljeni boste otroku posebno veselje in zadovoljstvo.

u— V ponedeljek 26. t. m. oz. v sredo 28. t. m. se začne nov italijanski tečaj za začetnike z odlično, preizkušeno metodo, 1. novembra pa nov tečaj za začetnike in spretnješe (razgovorjanje iz vseh panog, kakor tudi italij. trg. korespondenca). Počujemo tudi druge jezike. Prijavljanje dnevno od 8—12 in 14—16. Mestni trg 17/L. Pouk dopoldne, popoldne in zvečer.

u— Staršem otrok srednjih, strokovnih in ljudskih šol. Če hočete biti sigurni za uspeh svojega otroka v šoli, ga vpišite v Kōrepetitorij, kjer bomo z njim vsak dan dve uri ponavljali snov, mu dali razlago, popravili naloge, ga izprašali itd. To velja tudi za tiste, ki sploh ne morejo ali pa nereditno obiskujejo šole, kajti učimo po učnem načrtu, da ne izgube šolskega leta. Učnina zmerna, revni popust. Začetek za vsakega takoj po prijavi. Prijavljanje dnevno od 8—12 in 14—16, Kōrepetitorij, Mestni trg 17/L.

Z Gorenjskega

Smrt viteza železnega križa. Kakor smo kratko beležili, je na vzhodni fronti padel koroski odlikovanec z viteškim križcem reda železnega križa poročnik Valter Zelot. Bil je doma iz Spitala in se je odlično izkazal kot letalec. Služil je pri lovcih in si je po svoji 48. zmagi priboril viteški križec. Šele te dni je prispelo njegovo po-

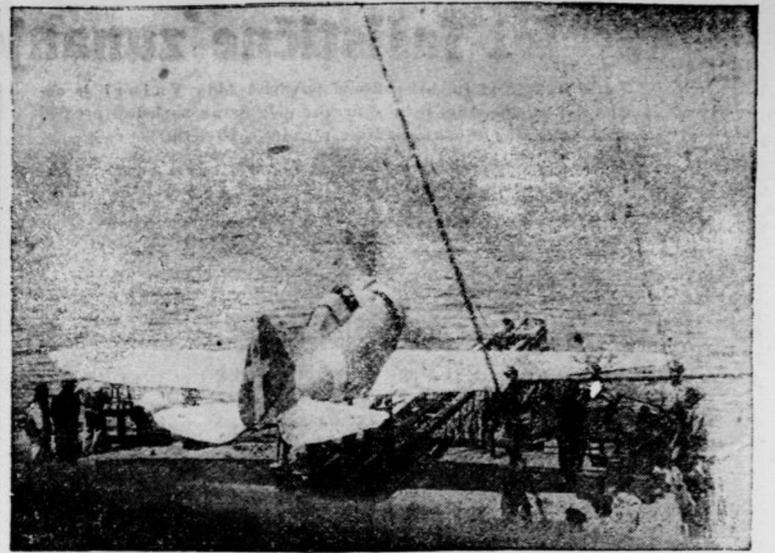
ričevalnejsje vpliv. Prepričan sam, da bi bilo tako tudi z marsikatero drugo novo našo skladbo še »modernejšega« sloga, kakor je škerjančev, rečemo z marsikatero Osterčev. Pa tudi, če sklabe same na sebi niso ravno vabljive za izvajalce, jih je treba prikazovati čim večkrat, le tako bomo dobili do naše umetnosti vseh vrst sploh kak odnos in le tako bodo mogli skladatelji sami o svojih delih soditi. Zato zaključujem te kratke vrstice s pozivom na izvajalce, naj ne pozabijo slovenskih novih del in ključem tudi mladini, naj neumno goji svoje sposobnosti, da bo kdaj zares izpolnjevala svoje poslanstvo v slovenskem kulturnem življenju.

Marijan Lipovšek.

Naš jezik

Nekoliko popravkov in dopolnil

V nekaterih mojih dosedanjih raziskovnih člankih v »Jutru« je ostalo nekaj malega nepopolnosti in pogrešk, ki jih je treba popraviti. **Ledena in ledna površina** (Jutro 18. IX. 1942). Oboje je prav, na kar se pač nanaša, osvetlil pa sem samo eno. Torej: ledna površina je površina ledu ali ledene plošče liki ledna debelina — edena površina pa je površina lednate pokrajine, ki je iz ledu: ledena površina severnega in južnega ledenega morja, Islandije. — **V Jutru 16. IX. 1942** stoji: »člen in članek« namesto »členek«. **V istem članku** mi je spet nekdo moj strojepis: »iščejo in najdejo za to upravičena v Pletersniku« spremenil v »opravičena«. Jaz sem mislil eno, popravljalec pa drugo. **Opravičim nerodnost, pogreško**, — to je potem opravičilo; upravičen pa je tisti, ki je v pravu, ta ima potlej upravičilo

Na krovu edilnice italijanske Mornarice: Priprave za spuščanje lovskega letala s katapultom

slednje pismo v domači kraj. Sporočil je, da je dosegel že 83. zmagi. Smrt mladega letalskega poročnika je vzbudila v Spitalu mnogo občalovanja.

Na vzhodni fronti sta padla koroska rojaka 20letni topničarski desetinik Jožef Winkler in 30letni planinski lovec Ivan Madl.

Vzorna mati. Na Muti pri Šmohorju je praznovala 26. t. m. 70letnico gospa Ivana Pucova, splošno ugledna trgovka in posestnica. Odlikovana je bila že svoj čas z zlatim materinskim križcem. Rodila je 15 otrok, od katerih jih živi še 10. Eden izmed njenih sinov je že marca 1915 padel na ruski fronti.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V mariborski bolnišnici je umrl 22letni kovač Karel Golež iz Slovenskih Konjic. Nadalje sta umrli v Mariboru 22letni mizar Franc Šaverpi in 27letni elektromonter Franc Pešl. V Celju je umrla v visoki starosti 89 let gospa Amalija Krančeva, po rodu Paumgartnerjeva.

Predavanje o Spodnjem Štajerskem v Gradcu. 23. t. m. je predaval v okviru prosvetnega urada v Gradcu dr. Helmut Carstjanen pod naslovom: »Spodnje Štajersko včeraj, danes in jutri«. Poročilo o predavanju je objavljeno v mariborskem dnevniku od 27. t. m.

Nesreče. Dobra sadna letina prinaša žal tudi nesreče. Skoraj dnevno se dogajajo usodni padci z drevoja. Tako je tudi pri Sent Ilju padel 35letni dinar Alojz Roškar z drevesa in je bil s hudimi notranjimi poškodbami prepeljan v mariborsko bolnišnico. 33letni Jože Kneser iz Maribora si je pri padcu zlomil nože v kolenu. 15letni trgovski vajenec Feliks Latušek iz Lajtersperga pa je bil napaden od popadljivke psa, ki ga je ugrizel v nogo. 19letni krojaški pomočnik Nizo Majstorovič s Hrvaškega je v prehodnem taborišču v Mariboru ponoči padel z visokega ležišča in oblezal nezavesten s pretresnim možgani.

Iz Hrvatske

Snimanje Raguze za film. V Raguzi, so se več dni mudili predstavniki hrvatskega filmskega zavoda, ki so snimali, znamenitosti in zanimivosti mesta in okolice, posebno pa še razne dogodke za hrvatski zvočni tečaj.

Kmetijska razstava v Virovitici. Hrvatskonemška kmetijska razstava je bila iz Osijeka, kjer je vzbujala veliko zanimanja meščanov in okolčanov, prepeljana v Virovitico.

Otvoritev nove jame v mostarskem rudniku. V kratkem bodo odprli v Mostaru novo jamo, kjer so naletili na bogate sloje premoga. Vrtnja so se vršila celega pol leta. Kakovost premoga v novi jami je enaka kakovosti premoga, ki ga sedaj kopljemo.

Pevsko društvo »Turopoljac« na turneji po južni Hrvatski. Pretekli teden je slo hrvatsko pevsko društvo »Turopoljac« iz Velike Gorice na daljšo turnejo po južni Hrvatski. Društvo šteje 40 pevcev in pevki. Gostovali so v Banjaluki in Sarajevu, v tem tednu pa obiščejo pevci še nekatere druge kraje v južni Hrvatski.

V Bosni je letos že drugič zapadel sneg. Pred dnevi je deževno vreme tako shladilo ozračje, da se je začel med dež mešati sneg. V planinskih predelih so bila tla hitro pokrita s snegom, Okolica Travrnika, še posebno planina Vlačić, sta po poročilu »Hrvaškega naroda« pokrita s snegom.

Narodno gledališče

DRAMA
Cetrtek, 29. okt.: ob 16.30: Deseti brat. Red Cetrtek.
Petek, 30. okt.: ob 16.: Hamlet. Prvič v sezoni. Red Premierski.
Sobota, 31. okt.: ob 16.30: Deseti brat. Izven.

Prva letošnja predstava Shakespearejeve žaloigre »Hamlet« bo v petek ob 16. uri za red Premierski. Zasedba vlog je sledeča: Hamlet—Jan, kralj Klavdij—Levar, Ofelija—V. Juvanova, kraljica—Danilova, Laert—Blaž, Polonij—Cesar, duh—Vl. Skrbinešek, Horatic—Nakrst, Rosenkranz—Drenovec, Gildenstern—Verdonik, Osrk—Peček, Marcel—P. Kovič, kraljica v igri—Boltar Ukmurjeva, grobarja—Lipah in Plut, Fortinbras—Gregorin, Voltimand—Potokar, Kornelij—Podgoršek. —Bernardo—Gorinšek, Francisco—Raztresen igralci v igri »Mišnica«: Vl. Skrbinešek, Brezigar, Raztresen. Režija: dr. Krefc, scena: ing. arh. Franz, scenška muzika: D. Zebre, dirigent: F. Šturm.

Jurčić-Golia: Deseti brat. Dramatizacija istoimenske povesti. 16 slik. Osebe: Deseti brat—M. Skrbinešek, Piškav—Peček, Kvas—Drenovec, stavec—Brezigar, dedlica—J. Boltarjeva, Dolef—Lipah, Benjamini—Bratina, grajska gospa—Gabrijelčičeva, Manica—Levarjeva, Balček—Kovaje, Urška—Rakarjeva, Obrštak—P. Kovič, Matevžek—Košič, kmet—Gorinšek, Miha—Potokar, France—Raztresen, Krjavelj—Cesar, Krivec—Plut, Krivčevka—P. Juvanova, Francek—Sancinova, sodnik—Nakrst, dr. Vencelj—Košuta. Režija: prof. O. Sest.

OPERA
Cetrtek, 29. okt.: Zaprtlo.
Petek, 30. okt.: ob 16.: Traviata. Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol.
Sobota, 31. okt.: ob 16.: Don Pasquale. Prvič v sezoni. Red Premierski.

Nov Alfred v »Traviati«. V petkovi predstavi Verdijeve »Traviate« bo nastopil v partiji Alfreda mladi tenorist Anton Sladoljev, ki ga pozna občinstvo iz njegovih nastopov v partijah Lenskega (Onjegin), Ernesta (Don Pasquale), Orlovskega (Netopir) in Gasparona. Nastop v »Traviati« je za vsakega tenorista važen preizkus, ki odloči o njegovih sposobnostih. Zato bo petkova predstava »Traviate« prinesla novo zanimivost. »Traviato« bo pela Ivanka Ribičeva, oeta Vek, Janko.

Donizettijev »Don Pasquale«. Poleg že znanih odličnih kreacij Betetta—Pasquale in Janka—Malateste bomo slišali prvič Ivančičevo kot Norino in Lipuščka kot Ernesta. Delo je imelo lani izreden uspeh. Doseglo je 14 repriz, ki so govoreči dokaz za kakovost predstave. Dirigent: A. Nefat, režija in scena: R. Primožič. Zborovodja: R. Simoniti.

iz katerih se je rodila skladba (Andante njeni odstavki. Tako je začetek (Ondante non troppo) očitno nekak uvod, ki uvaja v zasranje, pa tudi v mračno in težko razpoloženje. Sledi (po 16 taktih) Più mosso (Silhuete), nato Vizija, izražena v dveh taktih kakor kratak hipen privid, in takoj dalje Lento s pripombo »življenja truda« duša...».

Ker skladba sama in še bolj omenjeni naslovi ali poasnila kažejo na neki psihološki odnos do skladanja in do glasbe sploh, se mi zd; potrebno povedati sledeče ne samo Cigliču, temveč vsem mladim oz. najmlajšim slovenskim skladateljem: ni čuda, če se v dobi razočaranih in vsakršnih težav rode dela (brez ozraja na to, ali nasproti reani sodbi sploh morejo vzdržati kot umetnine) kolj bolj ali manj veren izraz duševnega razpoloženja. Toda, dragi mojli, to je nepočna pot! Ne vzdihovanja, temveč junštva nam je treba, ne čustvenega omahovanja, temveč sile, kakor so jo izkazovali vsi veliki skladatelji! Mi re potrebujemo življenja trudnih duš, pa če je življenje še tako težko. Podobno pa je v obliki skladb: ne fragmentov in omahljivih oblik, ampak strogega harmoničnega in kontrapunkčnega tla v ustaljenih »formah!« Potem šele, ko te obvladate, boste mogli vse drugače globlje, prepričevalnejsje in — če ste poklicani in izvoljeni — izvirnejše podajati težave, razočaranje in napore vašega duševnega življenja. Potem vam »zvrnosti« ne bo treba šele iskati in za pomien vašega dela bo trenutno priznanje ali nepriznanje stranska stvar.

Glede novosti v skladbah pa je treba vedeti, da je umetnost bila v svojih najvišjih predstavniških vrstah v nekem smislu aristokratska. Umsko delo v spoznavanju in dojanju umetnin mora biti dostikrat z-

lo intenzivno in je tem večje, čim umnejše je umetnina zgrajena. Tako zvano »občinstvo« more vselej je deloma slediti novim vtorbam, saj se starih (in zelo starih!) ne dojemva vselej dobro K temu se pridružuje še dejstvo, da je razlika med umetnostnimi strujami in med občinstvom v zadnjih desetletjih postala silno velika. Umetniki se močno trudijo, da bi se občinstvu na neki način približali z njihovega osamljenega Olimpa, kjer jim v samozadovoljstvu vendarle postaja dolgčas. Razdvojenost našega časa se kaže tudi v tem. Nastal je razcep med ustvarjalcem in med odjemalcem umetnin. Razen tega je bila novost v umetninah tja do romantikov, točneje do novoromantikov, v glavnem v novih, za tisti čas drznih oblikah (Beethoven), v instrumentaciji (Weber!), v celotnem odnosu do umetnine, ki je vedno bolj postajala sredstvo za izraz osebne sreče in bali. Danes pa je novost prevladala v akordih, v harmoniji, ki je zaradi preprostega procesa dojanja najboljstijvejši element glasbe. Tudi zato občinstvo odklanja novo umetnost, ne da bi se hotelo ali morda moglo dati poučiti o njej. Ne izgubimo pa vere v to, da bo tudi iz nove umetnosti ostalo vse, kar je iz resničnega, močnega in jasnega doživljanja jasno in izvirno izraženo.

Prizadevanja pa, da reproduktivni umetniki prikažejo Slovencev predvsem domača nova dela, ne smemo nikdar opustiti. Prav izrazit primer smo imeli nedavno s škerjančevim klavirskim triom. Ob prvi izvedbi skladba ni napravila kdo ve kakšnega vtisa na poslušalce (ali vsaj na večino izmed njih), ker je pač bilo v njej polno novih zvokov novega, še nepoznaneega čustvenega sveta. Ta pojav psihologije dojanja nastopa pač pri vsaki močni in izvirni novi skladbi. Ko smo pa trio izvajali drugič, je seveda vse drugače in pre-

gola »trčati, trčim« v pomenu teči, tečem, pač pa štrkati = bezljati.

K podvojnim — naparnim organom in naobročnim plačilom (Jutro 25. VIII. 1942) bi priključil še tele: pogrešna modrost; počevna, potrebna maščoba; pot — po poti — popotovati — popotnik — popotnikovati — popotna palica.

Nasploh pravi Slovencev, da se življi oglašajo. Tudi oznaka »peti, pojem« je jako priljubljena: drvarju v gozdu pojeta žaga in sekira; kovaču tlačivo; koscu kosa; zanjčam srpi; mlatičem cepci; kopačem motike in trtji in krampi na cesti; tesarjem oven na zgradbi; turistu cepin v skali; lovem zapoje psi, ko poženo divjad v gozdu in pri tem zalajajo, in puške, ko se oglašijo; razgretim razgrajčnem zapoje noži svojo mesarsko pesem. Ko smo s pokojnim Pavlom Grošjem pred več kot dvema desetletjema na Posavju srebrali sedemnajstčeta, »tistega od zida«, ter pri tem začeli peti, je rekel sedaj tudi že pokojni gostilničar Aleš: »Vidite, to je vino, ki poje!«
Dr. Mirko Čermić

Arabska basen. »Frankfurter Zeitung« beleži: Kar se tiče angleške agitacije za arabsko federacijo in ponovne obljube, to spravljajo Arabci v naslednjo svojo novo basen: Dva ptica sedita na veji in gledata, kako mož, ki je pravkar odstrelil nekega tretjega ptiča, pridno skube svojo žrtev in jo nato razkosa, pri tem pa se venomer joče in kaže sočutje nasproti ptičema na veji. Tedaj reče mlajši ptič starejšemu: »Poglej no, kako se mož joče!« Starejši pa mu odvrne: »Rajši poglej, kaj dela z najimnima tovaršim. Ni važno tisto kar delajo oči, marveč je važno, kar delajo roke«.

Liberija — „republika svobode“

Zedinjene države so spretno izkoristile današnja slabost svoje zaveznice Velike Britanije in so uresničile svoj davni načrt: da bi se zasidrale tudi na afriški celine. Ameriške čete so se izkrcale v »republiki svobode«, Liberiji, in so po naročilu ameriškega kapitala gume uredile tam takoj ameriško vojaško diktaturo.

Močvirje in mrzlica

Ozemlje Liberije se razprostira v ozkem pasu ob tako zvani Poprovi obali in Gvinejskem zalivu, od reke Manah do reke San Pedra. Njegova obalna črta dosega kakšnih 600 km. Obala kaže drugače isti obraz kakor druga obrežna ozemlja v tem delu

stojnih zamorskih kraljevin. Vzdolž rečnih dolin so prodirali zamorci Kru, ki so vladali v Liberiji, v notranjost in so priključili državi ozemlja ob Galinasu, ob Kasi, kraljevino nekega mohamedanskega plemena Medino in zamorsko republiko Maryland, ki se je bila ustanovila l. 1837. Dotlej je prihajal v deželo dotok ameriških zamorcev, zlasti izurjenih rokodelcev in poljedelcev, ko so pa v ameriški secesijski vojni zmagale severne države, se je ta dotok ustavil, kajti industrijski kapitalisti v Zedinjenih državah niso imeli nobenega zanimanja za svobodo v Afriki, zamorcev, ki so bili postali v Ameriki »svobodni«, je potreboval za bistveno trše su-

so pa morali v Washingtonu odkloniti, ker je bila ameriška javnost preveč nasprotna takšnemu načrtu. Liberija je izvažala tedaj letno samo za 75.000 funtov šterlingov svojih proizvodov in to je bilo premalo, da bi se velik ameriški bančniški kapital za zamorsko državo. Ta si je potem omislila ustavo, ki je bila podobna ameriški, upravo v državnim predsednikom, senatom, poslansko zbornico in armado 1500 mož. Razdelila si je svoje ozemlje tudi v štiri upravna okrožja ali »grofije«, Baso, Sinoe, Maryland in Monterrado. Do pravega reda in uprave pa ni prišla, ker so jo težili dogovi, ki so naraščali čedalje bolj in ki ni mogla zanje plačevati niti obresti, Angliški tehničarji so izgradili nekoliko pristanišč in opremili glavno mesto Monroviyo z modernimi poslojpi. Polagoma pa je postalo okrog Liberije vse tiho in zdelo se je, da bo zanimala odsej samo še zbiratelje znamk.

Mister Firestone na delu

Po svetovni vojni je končno neki Američan, mister Firestone, odkril to deželo in ugnani njene gospodarske močnosti. Podkupil je nekoliko liberijskih politikov in si pridobil koncesije za ogromna ozemlja, ki jih je mislil izkoristiti za nasade gumijevcev. Dal je najeti nad 300.000 delavcev, ki so začeli v teh nasadih delati. Da bi se njegovi posli razvijali bolj sigurno, si je od liberijske vlade s tajno pogodbo zagotovil vpliv na njeno politiko, zlasti pa na njeno novo ministrstvo dela. Zedinjene države same pa so si za posojilo, ki ga je Firestone dal Liberiji, zagotovile pravico do posebnega svojega »finančnega svetovalca« pri liberijski vladi. To je spet Angleže spravilo pokonci in nekega dne se je razpočila bomba: razkrili so Firestoneve praktike »novega suženjstva«, ki je slabše nego nekoli na jugu Zedinjenih držav. Izkazalo se je, da je predstavljalo tistih 300.000 delavcev, ki jih je zahteval Firestone za svoja podjetja, vse moško prebivalstvo Liberije med 18. in 40. letom, zamorski poglavarji so v deželi prirejali naj prave pogone in so ga spravljali v taborišča, ki so bila zavarovana z bodečo žico. Za vsakega delavca so poglavarji dobivali po 2 centa, pa še nekaj oblačilnega blaga in žganja. Američani so liberijski vladi, ki je bila zapletena v to stvar, nasvetovali, naj vse obtožbe zanika. Toda angleški kapital je mobiliziral Društvo narodov, sestavile so se preiskovalne komisije in izvedle so se preiskave, ki so dognale skrajno kompromitirajoča dejstva. Med drugim so imeli n. pr. detektivni Firestoneve družbe pravico ubiti vsakega zamorca, ki se je količak upiral delu v njenih nasadih. Vse te ugotovitve pa niso zalegle nič. Zedinjene države so Liberiji dovolile novo posojilo, izgovorile so si od nje, da si za 20 let ne bo najela nobenega drugega posojila, dobili so nadzorstvo nad njenimi carinskimi dohodki, pridobili so si poveljstvo nad liberijsko vojsko. Med ostriimi spopadi z angleško konkurenco, pozneje med poravnalnimi pogodbami, ki so plutokraciji donasale dobiček, a ki Liberija od njih ni imela nobenega haska — in še manj njeno zasluženo prebivalstvo, je potekel čas do sedanje vojne, ko je Amerika končno izkoristila priliko in deželo namesto s posojili zasedla enostavno z bajoneti.

Na spromenadu v Monroviiji, glavnem mestu Liberije: črne meščanske hčerke so opravljene po ameriški modi, njih očete pa vzdržujejo suženjstvo

Afrčke. Mangrovnine močvare zabrisujejo mejo med vodo in kopnim, zlasti v deževni dobi. Mangrovnj gozdovi se dvigajo naravnost iz morja in predstavljajo goste, neprodorne stene, razprostirajo se preko močvirnega zaledja in ga delajo za človeško naselitev neprimerna.

Polagoma pa zmaga kopnina nad morjem, dviga se počasi do višine kakšnih 1000 m. Ta gričevna pokrajina ob obali je do danes še neobjudena, kajti tu razsajajo nevarne mrzlice, ki napadajo celo zamorska plemena in čisto iztrebljajo cele vasi do zadnjega prebivalca. Srednja letna temperatura 28 stopinj Celzija z mnogo vlage pospešuje te epidemije mrzlice. Po gričevni pregradi, ki štiti pravo zaledje pred nezdavnimi soparimi obalne pokrajine, se širi paradiz visokih planot, savan in gozdovij. Ti notranji predeli Liberije so celo za afriške pojme izredno rodovitni.

In vendar: mnogo bogastva

Oljne palme, gozdovi gumijevcev, gošča-ve rozevca, celi pragozdovi dragocenih barvilnih lesov, med njimi pragozdovi mahagonijevca, pomenijo za deželo neizmerno zakladnico. Maniok, sladkorni trst, kakao in kavovec ne potrebujejo skoraj nobene nege. Divje živali, ki bi utegnile škodovati človeškimi kulturam, so se umaknile, kakor drugod v Afriki, v notranjost celine, sloni, leopardi, povodni konji in celo krokodili so postali zelo redki. Skratka, republika Liberija bi bila lahko pravi zemeljski raj, prava zakladnica črne celine — če bi ne predstavljala samo ponesrečenega poskusa. Ta dežela dokazuje namreč očito, da je zamorec, zlasti pa tako zvani civilizirani »šlačni zamorec« popolnoma nesposoben, da bi upravljal kakšno moderno državno tvorbo in da se zadovoljuje s tradicionalno vladavino despotskih plemenskih poglavarjev, ki je že od pamtljiveka značilnost njegove rase. Mahinacije na tem stanju zainteresiranih zunanjih sil pa skrbe za to, da zamorec tudi ne pride nikamor naprej.

»Dežela slabe vesti«

Namesto »republike svobodnih moč« bi se Liberija z večjo upravičenostjo imenovala »dežela slabe vesti«. Država je nastala namreč po prizadevanju kolonizacijskega društva za naselitev osvobodjenih zamorskih sužnjev v Afriki, ki so ga 1816. ustanovili v Washingtonu. Ta preselitev črnih sužnjev v staro domovino pa je bila vedno predmet posebnih računov ameriških in pozneje tudi angleških kapitalističnih skupin. L. 1847. je postala Liberija samostojna, tudi v Evropi priznana republika in si je povečala svoje prvotno ozemlje s tem, da je zasedla več dotlej samo-

Angleško posojilo

To se je pa predugradilo, ko je vrgla Velika Britanija svoje oči na to deželo in se je odločila, da jo spravi pod svoj vpliv. L. 1882. so Angleži in Američani v Liberiji prvič trčili skupaj. Anglija je zamorski državi vsilila posojilo 100.000 funtov za njeno »modernizacijo«, ko pa so l. 1882. izostale obresti od tega posojila, jim je moral osmi liberijski državni predsednik prepustiti ozemlje ob Galinasu. To je opozorilo Zedinjene države na njihove »pravice« v Liberiji, poslale so svoje vojne ladje k Poprovi obali in so zahtevale ustanovitev svojega oporišča na ozemlju republike. To je dalo spet Angležem povod, da so zahtevali isto tako podobna oporišča. Liberija je odgovorila s tem, da je Zedinjene države naprosila, naj jo sprejmejo kot zvezno državo v svoj sestav. To

V KAMENITI DOBI! — Ti neseš rokopise spet domov? Kaj jih v uredništvu niso sprejeli? — Ne, urednik je rekel, da mu je moj članek nekoliko prekratak!

Življenjski praznik Petra Antičevića

Gorenji Logatec, 24. okt.

V nedeljo 18. t. m. se je znašel G. Peter Antičević, gostilničar in posestnik v Gorenjem Logatcu, v objemu z Abrahamom. Jubilant se je rodil v Jelsi v Dalmaciji in izvira iz stare, obče znane dalmatinske družine Antičevićev. V rodnem kraju si je iz prav tako znane stare dalmatinske družine Marjanov poiskal življenjsko družico go Nikico in se z njo preselil v Gorenji Logatec, kjer je dolga leta izvršuje gostilničarsko obrt in ima veletrogovino z vinom. V srečnem zakonu so se jubilantu rodili štiri otroci.

Ime Petra Antičevića ni znano samo v logaškem okraju, saj ima prijatelj širom naše ožje domovine. Kot solidnega trgovca in dobrega prijatelja ga pozna domala vsa Slovenja in je povsod cenjen in priljubljen. Skromen, kakor je naš Pero v svojem življenju, ni hotel življenjskega jubileja obeštati na veliki zvon, saj se cuti več ko mladega. Prijatelji pa so sklenili javno čestitati jublantu Peru petdesetletnico. Žele mu, da bi tako mladeniški, kakor je danes, srečno korakal v novo polstoletje, združen s svojo življenjsko družico go. Nikico in štirimi nadebudnimi otroci. Na mnogaja ljeta, Pero!

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

- 466. Kaj je patina?
- 467. Kaj je geografska in kaj je moraska milja?
- 468. Kaj je molekula, kaj atom?
- 469. Naša šahovska naloga

Beli potegne in drži partijo neodločeno.

- 470. Za bistre možgane
- Kolikokrat lahko odvezamemo od sto jajce eno jajce?
- Rešitve nalog 27. t. m.:
- 461. Davidova harfa se imenuje v zoologiji vrsta polžev.
- 462. Pri pridobivanju svetelnega plina iz premoga nastajata kot stranska produkta koks in katran.
- 463. Pri mehanskem delu se orodje ugrev-

je (nakovalo, pila, žaga itd.), se torej ne zaželeno obnem z delom proizvajajo toplota, ki je ne moremo dobiti več nazaj in jo uporabiti. Tam, kjer toploto pretvarjamo v druge vrste energije, ne moremo koristno izrabiti vse toplotne energije (trenje pri strojih, ugretje strojnih delov itd.) in torej ne dobimo nazaj tistega mehanskega dela, ki je bilo potrebno za razvite toplotne energije.

Energija ne spreminja svoje množine, pač pa obliko (vrsto). Pri spreminjanju oblike energije se neki del razsipuje. Energija, ki se od dne do dne razsipava, se imenuje entropija. Entropija raste. »Toplota je grob vse energije!«

464. Čas je denar

Najprej moramo potegniti črte, ki so na našli sliki označene s črtkami potem ostane

le, ki so označene z močnimi črtami. Če bi napravili vsak križ posebe, bi borabili za vsakokratno obračanje ravnila za 90 stopinj vse preveč časa.

465. Dva soda cvička

Vinogradnikov prvi sod drži 480, drugi 400, gostilničarjev sod pa 560 litrov.

Mati in dete

Mati in dete sta najgloblja skupnost, ki je med živimi bitji sploh množična. Etnolog E. Westermann pripoveduje, s kakšnim začudenjem je za svojega bivanja med maroškiimi gorjanci opazoval izredno vneto, s katero je vsak večer, ko so črede maternih živali in jagnjet na novo zbirali, vsaka samica iskala svoje jagnje in vsako jagnje svojo mater. Med nagonsko materinsko ljubeznijo teh živalskih mater in visoko razvito, tudi v vzgojo poglobljeno vezjo med materjo in otrokom današnjih Evropejcev je nešteto prehodov in različic. Da je pa materinska ljubezen

splošna last človeštva, so dvomili začasno samo v dobi prvih velikih potovanj, ko so krožile vse mogoče zgodbe o »divjih« plemnih. Sedaj vemo, da so baš primitivna ljudstva, ki se res ne ponašajo s krotkimi navadami, n. pr. ljudozrski otočani s Fidžijem ali Eskimi, ki žive pod skopimi pogoji, v svoje otroke naravnost noro za gledanje, kakor pravi neki raziskovalec.

Pri teh naravnih ljudstvih je materinska ljubezen še vsa nagonska, skoraj bi rekli živalska. Matere kulturnih ljudstev pa stremijo nasprotno za ter, da bi svojo ljubezen do otroka postavile kmalu v službo njegove vzgoje. Vedo, da so močni materinski občutki sposobni sicer največjih požrtvovalnih dejanj, da je pa slepa materinska ljubezen kaj slaba vzgojiteljica otrok. Če otroku v tem ali onem ne popustijo, temveč uveljavljajo priznana pravila vzgojevanja, delajo tedaj tako otro-

ku v korist, in to tudi v primeru, če je materinemu srcu težko. Napetost med materinskim čustvom in materinsko pametjo je v vsakdanosti vzgojevalnega dela ustvarjalna in je samo otroku in njegovi bodočnosti v prid.

Pri tej ustvarjalni materinski ljubezni v vzgoji se družita srce in pamet otroku v dobro. Seveda je tudi glede pameti preveč dobrega kaj kmalu slabo, zlasti če ne gre za jasna, tako rekoč prečutena spoznanja in dogmjanja, temveč za toge teorije, ki strajajo neredko baš v »modernih« načelih vzgojevanja. Mnogi starišči oblačijo svoje vzgojevalno delo preradi v vsakovrstna znanstvena oblačila ali pa v komediantsko oblačilo šušmarstva. S tem povzročajo mnogo zla. Smotreno in strokovno pedagoško znanje je seveda vedno koristno, toda uporabljati se sme le tedaj, če se je mati oziroma če so se stariši sploh z ljubeznijo polnim življenjem poglobili v otrokovo bistvo. Otroci mora biti središčje vzgojevalnih ukrepov, ki sami na sebi nikoli niso že v naprej zajamčeno pravilni in neodvisni od otroka samega. Vrednost kakšne vzgoje se da posneti le iz njenih uspehov. Najbolj narobe je to, če smatramo otroka za poskušane kumca vzgojnih sistemov in če nam ti odpovedo, valimo krivdo potem na otroka, ne pa na vzgojo in vzgojitelja.

Vsak otrok tudi že dojenček, ima svoje telesne in duševne posebnosti ter se očituje kot individualnost, kot samostojno človeško bitje. To njegovo temeljno bistvo je treba spregledati, mati mora računati z njim. To naj se ne dogaja zato, da bi to bistvo iz samega nepravlega dopajenja pospeševali in napravili iz malega človečka dvomljivo »individualnost«, temveč zato, da bi otrokove posebnosti pravočasno uravnavali v pravi tiri in jih izkoristili za njegove vrline v poznejšem življenju.

Mati naj bo kot vzgojiteljica svojega otroka vedno priučljiva. Gre tako rekoč za ozačje, ki vlada v otroški sobi. Otroški zdravnik dr. Flusser iz Budjovca je pokazal svojočasno v krasni razpravi o »Kričnem otroku«, da je že znano, kako vzgaja mati svojega otroka v zibelki, zanesljivo merilo za njene materinske in vzgojiteljske sposobnosti. Baš s tem, kako puščamo dojenčka kričati ali ga skušamo pomiriti, se kaže, da li je v nas sposobnost za vzivetje v individualne posebnosti otroka. Kajti noben dojenček ne kriči brez vzroka in če se da tudi otrok, ki na njegovo kričanje ne reagira, zdresirati tako, da bo podnevi in ponoči tih, je to vendarle samo dresura. Daje sicer mir, toda pravi mir bi morali doseči z vzgojo: treba je odkriti vzroke, zavoljo katerih se otrok ne počuti dobro, in treba jih je odstraniti s praviim umčvanjem.

Inserirajte v »Jutru«

Naivna punčka

Padel je pred njo na kolena: »Gospodična, ljubim, obožujem vas, vi ste edina želja in misel mojega življenja in brez vas ni sreče zame, ne tu, ne onstran jame.« Stara pesem; peli so jo naši dedje, pojemno in ponavljamo jo mi in najbrž ne pride v doglednem času iz moda. »Saj ne govorite resnice, gospod profesor,« je rekla in zbežala. Pa tudi ona ni govorila resnice, verjela mu je, pa še kako rada! Ko je pobegnili njegov ideal, se je profesor Vrabec vzravnil in dejal sam pri sebi: »Kaj, jaz da ne bi govoril resnice, profesor Jože Vrabec, da bi lagal in...?« Nehote je povsli pogled. Saj mu Melita vendar ne vidi v srce in ne more vedeti, da je pretežni del njegove ljubezni posvečen njenim trem lepim in velikim hišam in njenim težkim tisočakom, zanjo ostaja le nekaj skromnih žarkov. Mar naj bi ji to povedal? Vrabcu je postalo nekam nerodno pri srcu. Morda je resnica zato na svetu, da si ž njo podere svoje lepo upanje? Človek ima dar govora zato, da ž njim skuša doseči svoj namen, to je glavno. Ali je vsebina njegovih besed resnica ali laž je brez pomena in ne gre to človeku šteti v dobro oziroma v greh. Ali ne ravna morda človeštvo od pamtveka tako? S tem je skušal opravičiti svoje ravnanje pred očtiki lastne vesti; kajti Vrabec je bil v resnici zelo tankovesten in ni rad prišel v nasprotje s svojo vestjo. Tu pa se prišli v počev »višji interes« in zato lahko

tudi njegova vest nekoliko zamiž, z enim očesom. In kako naj si pa razlaga njen beg, ali je morda to njena zadnja beseda? Kaj se? Mlada je in hudo je bila presenečena, zaradi njenega bega pa res se ne sme obupati. Castilcev tudi nima na izbiro, saj med krasotice se nikakor ne more prištevati. Bogata je res, on pa je profesor, kaj naj ne bo to nič? Zenske so si vse podobne v tem, da hrepene po čim odličnejšem družabnem stališču. »Gospa profesorjeva«, to vendar ni malo in Melita je lahko ponosna na to pridobitev, zakaj naj bi torej odklonila? Pri naslednjem svidenju pa je prijel Vrabec Melito za obe roke, preden ji je začel peti svojo visoko pesem ljubezni, da ne bi bila v stanu uti in da bo morala poslušati do konca. Pa že po nekaj stvkih mu je omahnila v naročje in Vrabcu je zavriskalo srce, čutil se je samo še za korak oddaljen od cilja. Kmalu je postal nestrpen v svoji ljubezni, primanjkovati mu je že začelo laskavih besed za svojega »angelčaka«, »goblčaka«, »mucka« in tako. In mudilo se mu je naprej do cilja. Kaj mu pomaga vsa naklonjenost Melitina, ko pa je vkljub temu vedno čaka tema v njegovem žepu? Komaj v začetku meseca si lahko kaj privoščil, dvakrat, trikrat zmeša karte v prijetni družbi pri »Grozdu«, pa že mora spet preganjati dolga ves dolgi mesec. Ko bo postala Melita njegova žena, kako bo vse drugače! Ne bo mu treba plačevati niti hrane niti stanovanja. Začel je slikati Meliti sladkosti in udobnosti zakonskega življenja v najsvežjih

barvah. Skušal je, da pokaže v prikupljivi obliki tudi tiste strani zakona, katerih se je sam že v naprej precej bal. Pa se je trudil skoraj po nepotrebnem. Melita ni imela pomislekov proti skorajšnji poroki, saj je vedela, kako težko je danes dobiti ženina. »Le če bi varuh ne delal sitnosti, ker se n'jem polnoletna,« je omenila. In kdo ji varuh? Je vprašal Vrabec. »Gospod Ložar, lesni trgovec. On je moj daljši sorodnik in je papa na smrti postelji želel, da prevzame on varuštvo.« Vrabcu je kar sapa zaprilo in ni mogel do besede, z njim, z Ložarjem naj bi imel sedaj opravka, z njim, ki ga tako sovraži. V gostilni pri »Jelenu« sta se bila nekoli sprla do grdega. Ložar je spravljal Vrabca v hudo zadrego; trdil je sicer, da tega ni storil nalašč ampak nevede in nehote. Vrabec se je bil razardil in ga obdelal z ne preveč prikupljivimi izrazi. Rekel mu je, da tja sploh ne mara nikoli več, kjer bo Ložar in se že vnaprej odpove celo samim svetim nebesom, če bo Ložar v njih. Od takrat pa ni Vrabec nikoli več prestopil praga gostilne pri »Jelenu«. Sedaj pa da bi moral čez prag Ložarjeve hiše in prositi ga da... ne kar brez ovinkov tega ne stori nikoli. Ni mislil, da se mu postavi na pot še tako težka ovira. Nič ni pravil Meliti o sovraštvu z njenim varuhom, niti vprašal je ni, če ve Ložar za njuno razmerje. Zaradi razburjenosti, ker je sodil, da je položaj izredno kočljiv, je odpovedal sestanke z Melito kar za cel teden, češ da ima mnogo posla s šolo. Razmišljal je noč in dan, kako iz zagate. Ložar sicer ni nagajiv človek, vendar ne

bo pristal, ker ga je bil Vrabec res preveč ozmerjal. Ko bi se mogel vendarle na lep način sprizajziti z njim, brez prevlečkave ponizanja? Brez izhoda! Čakati bo pač moral, da postane Melita polnoletna; to bo pa trajalo še skoro četi dve leti — in kaj naj počne med tem časom? Pa mu jo tudi lahko kdo odpelje in ž njo vselepe nade. Nekega popoldneva ga je čakalo pismo. Brat Jakob, ki je imel na deželi posestvo, je pisal, da je prodal parcelo smrek trgovcu Ložarju in ga je prosil, naj pride tudi on v nedeljo k obračunu, ker je bolj vajein števil in da ne bo kaj rjemu, Jakobu, na škodo Vrabec bi bil najrajši zavriskal veselja. Zdalj ali n'koli, si je rekel in je komaj pričakoval nedelje. Pri obračunu, ki je potekel gladko, sta se držala Ložar in Vrabec precej rezervirano. Ker pa pri takih prilikah na deželi ne gre brez običajnega likofa, je postavil Jakob ob sklepu nekaj domače kapljice in svinjine na mizo in tedaj sta postala tudi Ložar in Vrabec bolj zgovorna. Proti večeru sta se vračala precej pri volji skupaj v mestu. In to priliko je porabil Vrabec, da je napeljal vodo na svoj mlin. Govoril je kolikor mogoče resno in pametno, da bi napravil tako na Ložarja dober vtis. Po primernem uvodu je izjavil kar naravnost, da se namerava poročiti z gospodično Melito, seveda se je delal popolnoma nevednega glede tega, kdo je njen varuh. Skrbno je pazil, kako obrazil bo delal Ložar, ta pa je le kimal in ni ničemer ugovarjal. Čez štirinajst dni so bile priprave za poroko v polnem teku. Ložar je ponovno izjavil, da nikakor ne nasprotuje Melitini

poroki s profesorjem, če je ona s tem zadovoljna. Še nekaj je težilo Vrabca, še eno »skromno« željo je nosil v srcu; namreč to, kdaj se bo izvršil prepis premoženja. Menil je, da se to morja zgoditi še pred poroko, toda ne napravilo bi dobrega vtisa, če bi on sam opominjal k temu. Ker pa ni hotela gledati tega niti varuhu niti Meliti beseda na jezik, se je ojuščal in po ovinkih pripeljal nevesto na to misel. »Da, dragec,« je dejala, »tudi o tem sem že govorila z varuhom. Rekel je, da ne mara imeti; še s tem sitnosti, ampak da je njegova dolžnost preskrbeti mi le polnoletnost, da mi tako omogoči možitev. Ostalo pa naj potem po poroki uredim sama po lastni preudarnosti. Tako je zaradi varuhove brezbrzičnosti še marsikaj neurejenega, vse to boš moral spraviti sam v red, jaz se itak ne razumem na pravne zadeve. Vse bo prepučeno tvoji volji.« Pogledala ga je pri zadnjih besedah tako ljubezno, da je bil Vrabec s tem zadovoljen, saj bo po poroki itak vse sam upravljaval v red in seveda po svoji volji uredil. Poroka je bila kar gosposka. Kakor hitro je bila Melita gospa profesorjeva, ni bila več naivna »punčka«, kakor jo je imenoval in mislil o njej Vrabec; postala je v svojih dejanjih samostojna, neodvisna, energična ženska. Prepis premoženja in s tem začetek novega, veselo življenja pri litru in kartah je spaval Vrabcu temeljito po vodi. Živi sicer udobno, a kaj, ko se tež ozkosrčni solidnosti nikakor ne more privaditi. Pa se bo že počasi, saj se je marsikdo celo ognju v peku privadil.

SPORT

Kronični križi francoskega sporta

Iz pariškega pisma milanske »Gazzette dello Sporta« posnemamo naslednje podrobnosti o stalnih križih in težavah francoskega sporta, ki jih tudi sporiščni podvigi nekaterih dobrih posameznikov ne morejo spraviti s sveta. Op. ur. Nič novega ne bomo zapisali — tako začnemo dopisnik svoje poročilo — če ugotovimo še enkrat, da je francoski sport v mednarodnem sportnem svetu zdržnil in vendar in se nikakor ne more popraviti. Na- pačno bi bilo misliti, da je to nazadovanje povzročil vojaški poraz Francije, kajti francoski sport nazaduje postopoma, toda vztrajno že dolga leta, v zadnjih pa mu se seveda tudi vojaški neuspeh zadal u- larec. Prav za prav v Franciji že vseh preteklih 20 let v sportu ni šlo nikamor, pred- vsem zaradi tega, ker francoska mladina v tem svojem gibanju ni imela nobenega pravega vodstva, temveč je bila bolj ali manj prepuščena sama sebi ter je rastle kakor vsako mlado drevo v viharju in son- cu.

Ta njena zapuščenost je morala ne- ogibno prinesiti take posledice. Francoski sport je prav zato tudi danes še brez vsakega naraščanja in redki so mladi sportniki, ki so se v teh razmerah dvignili in izpo- polnili, da bodo morda lahko izpolnili nastale vrzeli. Pri vsem tem pa je značil- no, da se še sedaj ni našel nihče, ki bi bil sprevidel, kam vodi ta pot, in poskušal za- vreti stalno propadanje kakovosti v vseh sportnih panogah. Res je, da so v Franciji zadnji čas imenovali neke sportne volite- lje, toda vsi ti so dosedaj samo še teoreti- zirali in razvijali lepe načrte, v praksi pa je vse ostalo pri starem. Ko države osi še ustvarjajo — predvsem v mladinskem spor- tu — nove osnove za njegov nadaljnji raz- voj, se v Franciji kar naprej samo še raz- pravlja in ne sklene ničesar.

V dveh letih po premirju pa se je sport tankaj navidezno spet premaknil v mesta in začel polagoma spet povzpivljati svoj organizem. Nazadnje je dobil tudi svoj ko- misariat za sport, ki mu pa ni prinesel druge- ga kakor vnanji videz, da spada v bistvu pod državno kontrolo. Praktičnih uspehov tudi to podzavljeno ni imelo nobenih, kajti v vseh sportnih panogah, od nogo- meta do kolesarstva, ter od boksa do atle- tike, so njegovi izvajalci ostali v svoji po- vprečni formi, ki se je dovolj vidno poka- zala tudi na vseh malostevnih mednarod- nih srečanjih, kjer so startali tudi franco- ski predstavniki. Tako torej ni prav nič čudno, če smo zadnji čas slišali le tu ali tam o kakem francoskem sportniku, ki se je pojavil nekje čisto osamljen s svojimi izrednimi talenti.

Nogometa pavsdo dovolj

Razen dolge vrste nogometnih izidov, ki smo jih z domačini in italijanskimi tenorci, pa nekaj tudi iz Nemčije in Hrvaške, za- beležili že v zadnjih dveh številkah našega lista, imamo zdaj v rokah še mnoga poro- čila o drugih srečanjih z okolici us- njem, ki je zdaj na prehodu iz poletne v zimsko sezono prav za prav »najbolj v modi«. Izmed najpomembnejših izidov te vrste beležimo na kratko še te:

V Stuttgartu se je izbrana nemška no- gometa enajstorka v posebnih tekmah še enkrat pripravljala za nedeljski nastop proti reprezentanci Hrvaške. Za nasprot- nika je imelo naraščajočo moštvo iz Würt- temberga, nad katerim je zmagala precej visoko s 7:2, pri vsem tem pa ni posebno zadovoljiva trenerja Herbergerja, ki se bo še zadnji čas odločil za dokončno sestavo proti nedeljskemu nasprotniku.

V tekmovalstvu za Tschammerjev pokal, ki je poleg državnega prvenstva najvaž- nejša nogometna konkurenca v Nemčiji, so v nedeljo odigrali oba polfinala, v ka- terih je državni prvak Schalke 04 porazil moštvo Werderja iz Bremena z 2:0, v drug- em pa München 1860 odpravil svojega partnerja Lipine kar s 6:0. V finalu, ki bo 8. novembra, se bosta torej srečala oba ve- lika favorita te konkurence.

V spodnještajerskem nogometnem pr- venstvu sta bili zadnje nedelje odigrani dve tekmah, obe v Trbovljah. Trboveljsko moštvo je dobilo obde točki v tekmah z Za- gorjem po visoki zmagi 8:1. Hraščičani pa so bili uspešnejši v srečanju za mariborski- mi postarji s 5:3. Mariborski železničarji so imeli nogometne goste iz gornjeavstrijskega Gmündna ter v prijateljski tekmah zmagali z 2:0.

Druga nedelja v koroškem prvenstven- nem tekmovalstvu je prinesla naslednje re- zultate: KAC-Rapid komb. - SS Celovce 6:2, VSV (Beljak) - Kranj 7:1 in Jesenice - LSV (Celovce) 5:2. Danska svetovna rekorderka v plava- nju Ragnhild Hveger, ki je pred kratkim

Med te relike »zvezdnike« s sportnih te- norov spada iz najbližje preteklosti dolgo- progaš Lalanne, ki se je lotil izboljšanja državnega rekorda na 10 km, ter res tudi dvignil 31 let staro najboljšo znaniko »vo- jega« »davnega« prednika Jeana Bouina od 30:58.8 na 30:22.8. Mladi mož je že dolgo kazal izredne sposobnosti za te vrste tek- movanja in slednjic je na prigrvarjanje svojih voliteljev v klubu res poskusil sre- čo na občinskem stadionu v Bordeauxu — ter uspel. Lalanne spada po tem uspehu med najboljše evropske tekače na dolge proge. V ostalem pa je na isti prireditvi »padel« še en rekord na enak razdaljo, in sicer po še mlajšem Gaillotu, ki je prekosil starega Bouina za več kakor 22 sekund.

Druga razveseljiva vest o sportnih talen- tih v Franciji prihaja iz plavalnih vrst, kjer se je nenadoma pojavil neki Zins, ki je v 25 m dolgem bazenu v Troyesu dosegel nov evropski rekord na progi 400 m hrbtno v časom 5:15.6 (objavljeno že drugič, toda ponavljamo, da se ne pozabi). S tem časom je za 3/10 sekunde izboljšal dosedanja najboljši izid na tej progi šveda Björna Borga. Tudi ta Zins je star komaj 20 let in po mnenju strokovnjakov obeta še mno- go, da pripisujejo mu celo, da bi se mogel povzpeti do novega svetovnega rekorda, do katerega mu manjkata samo 2:02. Da je res v izborni formi, kaže tudi okolnost, da je kmalu po onem rekordu prevrnil še dva domača rekorda na hrbtnih progah in sicer na 100 m s časom 1:07.7 in na 200 m z znaniko 2:29.

Med važnejšimi sportnimi dogodki zad- njegega časa v Franciji bi bilo vredno zabo- ležiti tudi zopetno otvoritev zimskega dir- kališča v Parizu. Na prvi prireditvi so morali francoski in tudi belgijski vozači priznati premoč svojih tovarišev iz Ho- landске. Oba najboljša Holanđca, Pelle- naers in van der Voort sta pustila vse tek- me za več krogov za seboj. Pri tej priliki je pariško občinstvo prvič obžalovalo od- sotnost svojega ljubljence na kolesu, neka- ga Louisa Aimara. Ta nekdanji fenomenal- ni vozač iz Marseillea, ki so ga nekako pred tremi leti povzdigovali v nebo, je bil izločen iz sportnih vrst z utemeljitvijo, da ni več vreden njihovega okolja. Kakor piše pariški »L'Auto«, je ta nesrečni kolesar- ski idol francoskega občinstva pri sportu kar na lepem zapustil družino (ženo in otroka), in jo potegnil neznanu kam. Zdej je vsem, ki so nekot temu Almarju peli slavo — meš njimi se je najbolj odlikoval pariški sportni dnevnik sam — silno nerodno, toda navezavaje je tudi ta nesportni sportnik samo ena izmed žrtev neurejenih in ne- zdravih razmer v francoskem sportu.

izjavila, da letos ne bo več startala, se je zdaj spet premislila, že drugič ali tretjič. Danska plavalna reprezentanca se priprav- lja za gostovanje na Dunaju v prvi polo- vici decembra in Hvegerjeva je obvestila zvezo, da bi bila pripravljena iti z njo tja- kaj. Da se bo to dalo izvesti, bo zveza pra- vočasno uredila vse formalnosti, da bo imela Hvegerjeva po vseh pravihiljavih pravico nastopa. Vse tako kaže, da ta Nimfa še ne bo dala tako kmalu slovo plavalnemu sportu.

V bojih na vzhodni fronti je padel, 27 let star, Adolf Baumgarten iz Hamburga, ki je spadal med najuspešnejše amaterske boksarje Nemčije. Mož je štirikrat osvov- il državno prvenstvo v srednji in pol- teški kategoriji, tako da je z njim nemški boksaški sport izgubil enega svojih moč- nejših predstavnikov.

Državni sportni vodja Nemčije von Tschammer und Osten je slavil pred dnevi svojo 55. letnico rojstva. Nemški listi pi- šejo v zvezi s tem, da je bilo vrhovnemu voditelju nemškega sporta najlepše da- rilo poklonjeno s tem, ker je nemški sport tudi v tretjem letu vojne ostal močan in neokrnjen in so tako njegova prizadevanja za ohranitev sportnih sil v Nemčiji imela največji uspeh.

NJEGOVA ŽENA

Bil je majhen in slaboten kakor priti- kavec. Prosil pa je za službo nočnega ču- vaja. Ravnatelj ga je debelo pogledal: »Da, da, dobro, dobro, toda mi potreb-ujemo nekoga, ki je oduren in gibčen, zlasti ponoči, nekoga, ki misli o vsakem človeku najslabše in ki je proti vsakemu človeku nezaupen, nekoga, ki sliši kakor ris, ki kar vztrpeta, če sliši kakšen šum. Ponočnega, krotkega nočnega čuvaja ne potrebujemo. Biti mora velike postave, zadržan, ne- ustrašen.« Pa pravi možček: »Veste kaj? Svojo ženo vam bom poslal, — ta bo prava!«

Bolniški dodatki v novembru

Ljubljana, 28. oktobra Bolnikom, ki so po predloženih zlravn- skih spričevalih upravičeni dobitvati po- sebne dodatke racioniranih živil, bo mestni presrbovalni urad delil bolniška nakazila dopolne od 8. do 12. ure samo v pritličju Turjaške palače v Križankah, Gosposka ulica 15, po naslednjem razporedu:

Dne 2. do 5. novembra bolnikom, ki imajo tudi pravico do dodatka mesa, tako da pridejo v ponedeljek 2. novembra na vrsto bolniki z začetnicami priimka A do E, v torek 3. novembra bolniki z začetnicami F do K, v sredo 4. novembra z začetnicami L do R in v četrtek 5. novembra bolniki z začetnicami S do Z.

Dne 6. do 10. novembra drugim bolnikom tako, da v petek 6. novembra pridejo na vrsto bolniki z začetnicami priimka A do G, v soboto 7. novembra z začetnicami H do L, v ponedeljek 9. novembra z začetni- cami M do S in v torek 10. novembra bol- niki z začetnicami š do Z.

Dne 11. do 14. novembra bo mestni pre- skrbovalni urad delil nakazila za sladkor za dojenčke in bolnike, seveda samo na pod- lagi predloženih zdravniških spričeval, ta- ko, da v sredo 11. novembra prilejo na vrsto upravičeni z začetnicami A do G, v četrtek 12. novembra z začetnicami H do L, v petek 13. novembra z začetnicami M do S in v soboto 14. novembra z začetni- cami š do Z.

Vse, ki pridejo po bolniška nakazila, spet opozarjamo, da morajo s seboj pri- nesti živilsko nakaznico upravičenca za no- vember.

Pripominjamo, da bodo tisti, ki bodo mestnemu fizikatu predložili zdravniška spričevala po 5. novembru, dobili nakazila šele po 20. novembru.

Zdravstveni zavodi, ki so upravičeni do- bivati posebne bolniške dodatke, naj po- šljejo po nakazila že v soboto 31. oktobra med uradnimi urami v Turjaško palačo.

Kdor ne bo prišel po nakazilo o pravem času, ga bo lahko dobil šele po 20. novem- bru, ker se urad zaradi velikega navela nikakor ne bo mogel ozirati na reklamacije zamudnikov in tistih, ki ne bodo upoštevali tega razporeda.

Dodatne krušne karte za trgovske vajence

Prehranjevalni zavod Visokega Komisa- rijata za Ljubljansko pokrajino je s svojo rešitvijo z dne 17. X. 1942. odobril izdajo dodatnih krušnih nakazil za ročne delav- ce tistim trgovskim vajencem, ki so zapo- sieni v trgovini z živilji. Trgovinski oddelek Pokrajinske delavske zveze poziva vse trgovske vajence, zapo- siene v trgovini z živilji, da v astnem interesu dvignejo pripadajoče jim dodatne nakazilce za kruh, do konca tega neseeca.

Drobne zanimivosti

Milijonar, ki je umrl v svoji blaginji. Iz Galvestona poročajo o nenavadni smrti večkratnega milijonarja, ki ga je ugonob- ilo lastno premoženje. Apostoles Kuskulas je že davno pred vojno prispel iz Grčije v Ameriko in se je prikopal do težkih mi- lionov. Pred nekaj dnevi pa je brez sledu izginil. Zaman so ga iskali vsehposvodi. Na- zadnje so pa le odprli velikansko jekleno blagajno Splošno presenečeni so našli v oklopi omari milijonarja mrtvega. Mož se je bil pred dnevi, kakor je menda bila njegova navada, vsedel v svojo denarno trd- javo, da bi pregledal svoja zaklade. Pri tem pa so težka vrata padla v ključavnico in milijonar je zaman vpil na pomoč. Od glada in groze je izihnil v blaginji, ki mu je postala jeklen grob.

Tele z dvema glavama in sedmimi no- gami. Teleta z dvema glavama niso ni- kakšna posebnost več. Prav redko se pa menda zgodi, da krava povrže tele z »ve- ma glavama in povrhu še s sedmimi no- gami in dvema repoma. To se je zgodilo ob priliki nedavnega živinskega sejma v Lee- ru na vzhodnem Friziškem. Tele je pog- nito, kravo pa so rešili.

Krompir v steklenici za pivo. Neki kme- tovalec v okolici Kassla je na svojem vrtu pridelal nenavaden krompir. Po čudnem naključju je padel kos semenskega krom- pirja v steklenico za pivo, ki je ležala v zemlji. Krompir je docela zapolnil stekle- nico in dobil njeno obliko.

11.000 let stara naselbina. Na močvirna- tem področju, nedaleč od danske prestol- nice Kodašja, so pri izkopavanjih v zad- njih tednih našli ostanke kolonija, po ka- terem sklepajo, da je tu nekoč bila pre- prostata človeška naselbina in da so ti ostan- ki stari kakih 11.000 let. Doslej niso tam- gori našli še nobenih podobnih slelov člo- večjih bivališč iz tako zgodnje dobe.

Trgatev na Islandu. To se čuje skoraj neverjetno in vendar je res. Po desetletnem prizadevanju je vinska trta, nežna ljub-

ljenska toplih pokrajin, poglana korenine tudi na meglenem, hladnem Islandu in je danes največji ponos odnotnih vrtnarjev. Vinogradništvo na Islandu uspeva seveda le zaradi odnotnih vročih vrelcev. Topla voda je napeljana po ceveh v steklene rastlinjake in tako uspeva poleg drugih rastlin tudi trta. Letošnje jesen so na Is- landu natrgali nič manj kakor 400 stotov sladkega grozja.

Prebivalstvo Belgije

Belgijski narod je veljal doslej za enega izmed najbolj plodovitih in stalno narašča- nje rojstev je to mnenje potrjevalo, že nekaj časa pa se opaža stalno upadanje rojstev in iz statističnih podatkov za dobo 1930-39 je razvidno, da je doseglo že šte- vilno 20.000. Istočasno se je zmanjšalo tudi število porok in sicer od 71.300 na 61.500. Leto 1939 pa je pomnilo še novo poslab-

šanje demografskega položaja Belgije. Ste- vilno rojstev se je zmanjšalo za nadaljnjih 2500, število porok pa je padlo od 61.500 na 54.000.

Po končani vojni na zapadnem bojišču je ta razvoj zavzel že vznemirljiv obseg. Število smrtnih primerov je naraslo za nič manj kot 18.000 in je doseglo skupno šte- vilko 133.700, število rojstev pa je padlo na 111.500, število porok pa celo na 35.700. Vštevji številne izselitve se je prebival- stvo Belgije zmanjšalo za več ko 100.000 duš in je komaj doseglo 8.295.000 ljudi. Ako hočemo ta pojav prav oceniti, ne smemo pozabiti, da se je prebivalstvo Belgije od njenega nastanka v l. 1830 do prvih deset- letij tega stoletja podvojilo, nato pa se je začelo upadanje. Odstotek rojstev, ki je znašal najprej 30 na tisoč, se je stalno kr- čil, in sicer najprej na 23.8 na tisoč l. 1910, na 22 l. 1920, na 18.6 l. 1930 in končno na 15 na tisoč l. 1939. Zmanjšal se je torej za polovico!

Konec ciganske romantike v Rumuniji

Vsi cigani brez stalnega poklica in bivališča izseljeni v vzhodne pokrajine

Kdor je prišel doslej v Rumunijo, je prav kmalu opazil, da je tam mnogo ciganov. To je eden najzanimivejših socialnih in etnografskih problemov Rumunije. Cigane in ciganke je srečal človek v Rumuniji pri vsakem koraku. Mlade ciganke so prodaja- le rože, stare vedeževalce, cigani so hodili po deželi kot prodajalci preprog, piskrive- zi in muzikanti, največkrat pa kot beraci. Tudi v Rumuniji naj bi bili prišli cigani iz Indije, ki naj bi bila njihova prvotna do- movina. Toda v Rumuniji so se pojavili že dobro 100 let prej kakor v Nemčiji. Va- laska kronika jih omenja prvič l. 1722. Vedno so bili cigani tudi v Rumuniji neza- željeni gostje, ki se niso hoteli prilagoditi odnotnim razmeram in zato so morale oblasti strogo nastopati proti njim.

Bujari in knezi rumunskega srednjega veka so videli v ciganih svoje osebne suž- nje. To je bil edini način, da so prisilili ci- gane živeti stalno na istem kraju. Deloma so porabili cigane tudi za delo na svojih velposostvih. Ob deželni cesti med Buka- rešto in Ploestim stoji vas, ki se še se- daj imenuje Ciganska. Gotovo izvira ta ciganska naselbina še iz srednjega veka. Na Sedmograškem je napravil cesar Jo- zef II. podoben poskus. Habsburški dvor je računal s cigani kot dobrimi davkoplac- evalci. Toda cigani so kmalu požgali svoje kmetije in zbežali nazaj v gozdove, da bi nadaljevali svoje običajno naporno in težko

življenje. Sedmograški cigani nosijo dolge brade in kaftanu podobna oblačila, tako da bi jih človek lahko zamenjal z židi. Pre- pasani so s pol metra širokimi usnjimi pasovi. To so ciganski piskrivezi, posebno markantne postave na Sedmograškem. Pre- več se jim človek ne sme približati, sicer še nalezje mrčesa.

Rumunsko prebivalstvo nikoli ni hotelo imeti stikov s cigani, še zdaj v Rumuniji ni huje psovke kakor »tiganec (cigan)«. Kot muzikanti so cigani povsod dobrodošli, toda Rumuni sicer dosledno odklanjajo njihovo družbo. Ljudsko štetje iz leta 1930 je pokazalo, da je imela Rumunija 262.500 ciganov. Ker je pa umrljivost ciganskih otrok zelo velika, se najbrž število ciganov v Rumuniji v zadnjih 10 letih ni znatno povečalo.

Poročali smo že, da je Rumunija sklenila izseliti tudi cigane, kakor je izselila žide. Ta odlok je pa zadel samo cigane brez stal- nega bivališča. Cigani, ki imajo svoj po- klic, čeprav nastopajo samo kot muzikan- ti, smejo ostati v Rumuniji. Pač so pa li- gnilje vse ciganske prodajalke rož iz Bu- karešte in drugih večjih mest, prav tako tudi piskrivezi, ki jih je bilo poprej toliko z njihovimi značilnimi vozovi in taboriši ob rumunskih cestah. Ti cigani so se morali izseliti v zasebne vzhodne pokrajine. Vprašanje je seveda, če bodo hoteli živeti skupaj v določenih krajih.

Liberija v vrtincu totalne vojne Američani so jo sicer zasedli, toda vojaške koristi od nje ne bodo imeli

Zamorska republika Liberija v zapadni Afriki je prišla nedavno pod ameriško ob- last, ker so jo zasedle ameriške čete. Ime Liberije pomeni svobodna dežela. Leta 1822 je bila ustanovljena ta neodvisna de- želica po nekem človekoljubnem društvu kot zavetišče za »osvojenec« zamorske sužnje v Ameriki. Ironija usode je pa zdaj hotela, da so prav Američani zasedli to za- morsko republiko in oprnali zamorce njih- ove svobode.

Liberija meri blizu 100.000 kv. km in ima zelo mnogo naravnih bogastev ter bujno floro in favno. Vse to se pa v svobodni za- morski republiku v 120 letih njenega ob- stoja ni izkoriščalo. Poldrug milijon »svobodnih« zamorcev pojmuje namreč svojo svobodo v glavnem tako, da ni treba več delati. Za politične koncesije iz inozem- stva so liberijski zamorci polagoma prodali svojo svobodo. Tako je prišla Liberija že med prvo svetovno vojno pod angleški vpliv in leta 1917 se je morala pridružiti sovražnikom Nemčije. Nemčiji je morala napovedati vojno, čeprav je imela z njo sklenjeno zelo koristno trgovsko pogod- bo. Značilno je, da zdaj niso zasedli Li- berije Angleži, temveč Američani, kakor so zasedli tudi sosedno angleško kolonijo Sierra Leone.

Sicer se pa ne bodo Američani nič kaj dobro počutili v Liberiji, kajti podnebe je tam nezdavno, za belokože naravnost neznošno. Toda tu bodo spregovorili svojo odločilno besedo še drugi činitelji. Pa tu- di če bi se Američanom to posrečilo, bi jim Liberija niti kakor ne mogla služiti za kakršnekoli vojaške akcije proti Evropi. Med Liberijo in Sierra Leone z glavnim mestom Freetown na eni ter francosko severno Afriko z osnim blokom Sredozem-

skega morja na drugi strani, leži več ti- soč kilometrov široka barjera Sahare, ki je tudi najmodernejša letala ne morejo z uspehom in učinkovito preleteti.

ZAKONSKI MOŽ — Služkinja mi je povedala, da si telefoniral v moji odsotnosti in da si bil zelo grob.

— Zelo mi je žal — mislil sem, da govo- rim s teboj.

DA NE BO SKODE — Kaj je vaš sinko tako kratkoviden, da mora nositi naočnike s tako debelimi stekli?

Ah, saj sploh ni kratkoviden. Ti naočniki so ostali po mojem pokojnem možu in škoda bi bilo vreči jih proč.

Marija Boben. Truplo leži v mrliški veži Splošne bolnice. Pogreb drage mame bo v četrtek, dne 29. oktobra t. l. ob 3. uri popoldne izpred cerkve sv. Roka v Dravljah na tamonjše pokopališče. Ljubljana, dne 27. oktobra 1942. ŽALUJOČI OSTALI

P. G. Wodehouse: 10 PODJETNI SAM

Humorističen roman »To bo nova juha, gospodična Kay,« je s skrom- nim ponosom naznanila Klara. »Diši dobro,« je rekla Kay in živahno zavihala nos, ki se ji je bil mahoma napolnil s pikantnim vonjem po kleju. »Poslušaj, Klara,« je nadaljevala po kratkem premolku. »Zelo bi želela, da ne bi me- tala gospodu Braddocku čebulic v glavo.« »Saj sem šla gor in sem jo pobrala,« jo je poto- lažila Klara. »Zdaj se že kuha v juhi.« »Sama lahko prideš v juho, če boš uganjala take reči. Kaj bo pa rekla sosesčina?« »Tu ni nobene sosesčine,« se je odrezalo dekle. »Bog daj, da bi se našel kdo, ki bi vzal »Mon Repos« v najem,« je dejala. »Prav nič rada nisem tako sama. Hudo je za ubogo dekle, če nima žive duše, da bi izpregovorila z njo besedico ali dve.« »Nu, kadar govoriš z gospodom Braddockom, se potrdi in ne vreči na vse grlo. Daj si že dopove- dati, da mi to ni všeč.« »Tak zataj ste zdaj jezni name!« je mahoma vzkliknila Klara in brez kakršnega koli prehoda planila v strasten jok. Prav zaradi te njene silne občutljivosti je bilo najemnikom vile »Sv. Rafael« težko gojiti s »hiš- nim osebjem« redne diplomatske odnose. Kay je bila dekle mehkega srca, in dekle, ki ima mehko srce, se nikoli ne počuti dobro, ako njena kuharica joče. Deset minut vnetega dobirkanja je bilo treba, da je

pripravila gospodično Lippettovo v običajno ne- skrbnost. »Nikoli, kadar sem govorila s tem človekom, ni- sem povzdignila glasu bolj kakor za vzdih,« je vzkliknila s senčico kesanja v glasu, ko se je opame- tovala. »On pa...« Kaye ni mikalo, da bi znova odprla poglavje o Braddocku. »Verjame, Klara, verjame,« je z nasmeškom dejala. »Prav za prav sem hotela nekaj drugega. Nikar ne pozabi in ne zapahni hišnih vrat, ko pojdeš spat, kajti gospod Braddock se vrne nocoj zelo poz- no. Prepričana pa sem, da bo prišel tiho in te ne bo zbudil.« »Tem boljše zanj,« je odgovorilo dekle in se na- mrdnilo. »Za vsak slučaj sem si pripravila samo- kres.« »Samokres!« »Kakopak!« Klara se je z mrkim obrazom sklo- nila nad kotlom. »Ne morete si misliti, koliko malo- pridežev se klata tod okrog. Dekle, ki služi na kon- cu ulice, v »Poltresni«, mi je baš včeraj pravilo, da so ji odnesli izza hišnih vrat dve ročki mleka. In še nekaj vam povem, gospodična Kay. Imam razloge za domnevo, da nekdo ponoči prihaja tu zraven v »Mon Repos.« »A kaj bi utegnli iskati? Stanovanje je prazno.« »Toda snoči ni bilo, zanesite se name. Ko sem s svojim običajnim »nevralgičnim« glavobolom stala pri oknu... (ura je utegnila biti dve ali tri po polnoči), sem mahoma opazila skrivnostno lučko, ki je hodila po stopnicah gor in dol...« »Najbrže se ti je le zdelo tako.« »Prosim oproščenja, gospodična Kay,« je z rahlo

užaljenim glasom odgovorila Klara, »prav nič se mi ni zdelo. Luč je bila, različno sem jo videla. Najbrže električna svetilka, kakrāne rabijo vilmolci. Če ho- čete, da vam povem svoje mnenje, gospodična Kay, »Mon Repos« se mi zdi skrivnostna hiša in kar vesela bom, ako se najde spoznavanja vreden človek in jo vzame v najem. Tako, kakor je zdaj, bi bilo kar čudež, ako se ne bi nekega dne umorjeni zbudili v svojih posteljah.« »Le nikar ne bodi tako živčna...« »Živčna?« Klara je bila videti ogorčena. »Živčna, pravite? Kako naj ne bom! A za vsak slučaj sem se pripravila.« »Dobro, dobro... Samo pazi, da ne ustreliš po gospodu Braddocku.« »To se bo še videlo,« je odgovorila gospodična Lippett, kakor da se brani vsakršne odgovornosti. III. Mornarju pa ni to nič mar... Kakih pet ur po tem, ko je bil Willoughby Brad- dock zapustil vilo »Sv. Rafael«, je na Strandu zavil okrog vogala mlad človek, ki je prihajal iz Villiers Street, in počasi krenil proti vzhodu. Ob tem času, ko so se raznila gledališča, je Strand nalikoval deročemu hudourniku ljudi in vozil, in mladenič je gledal okrog sebe z veselim izrazom človeka ki se mu zdi takšna zmešnjava nova in privlačna. Na oko je bil kaj simpatičen, a tisto, kar je na prvi mah zbujało opazovalcevo pozornost, je bila obleka, ki jo je imel na sebi. Palca sta mu radovedno gledala iz čevljev; dvomljivo čiste roke so tičale v žepih mastnih in povajanih modrih hlač; oči so se mu bliskale izpod čepice, ki si jo je bilo kvečjemu moči zamisliti na glavi kakega strašila.

Skratka, njegova vnanjost je bila tolikanj nena- vadna, da sta dva gizdalina, ki sta bila pravkar sto- pila iz hotela »Savoy« in obstala na pločniku, da bi počakala kakega taksija, prepadeno izbuljila oči, ko jima je prišel naproti. »Sveti Bog!« je vzkliknil prvi gizdalina. »Krišič nebeški!« je rekel drugi. »Si videl, kdo je?« »S. P. Shoter... Star sošolec. Lanski kapetan našega nogometnega moštva.« »Tak ne... Saj ni mogoče! V tej obleki!« »Nihče drug kakor on.« »Sveta nebesa!« »Za Boga svetega!« Sama sta bila zala da nikoli tega. Oblečena po najnovejši modi, se nista pomišljala strogo kritiko- vati bližnje, ki niso bili. Sicer bi bil pa gotovo tudi najboljgohotnejši presojevalec nehotе zmajal z glavo ob pogledu na Sama Shoterja, kakrānen se je ta večer izprehajal po Strandu. Je pač tako, da mlad človek vroče in pustolovske nature ne more živeti na tovornem parniku kakor kak luksuzni potnik. »Araminta«, ki je bila tisti dan opoldne prispela v milwalsko ladjedelnico, je bila porabila za pot preko velike luže štirinajst dni, in v teh štirinajstih dneh se je bil Sam do dobrega poglobil v vse, kar je v zvezi z življenjem na ladji. Precej časa je bil porabil za to, da je mazal stroje; večkrat je pomagal podčastniku pri raznih pleskar- skih delih; spremljal je glavnega strojnika na nje- govih potih v kurinico in v srambe za premog, kjer je tudi sam pogostokrat prijel za lopato. Ne- mogoče je počenjati te in take stvari ter ostati »kakor bi te iz škatlice vzlel.«